

ara.cat

Quines bèsties!

Textos Natalie Angier, Miquel Bernis, Manel Cascante, Thais Gutiérrez, Salvador Macip, David Monfil, Eze Paez, Albert Pla Nualart, Toni Pou, Sònia Sánchez, Marta Segarra, Marta Tafalla, Cristina Torra, Karen Weintraub

Edició Daniel Romani Cornet, Estel Galí Gómez

Disseny i maquetació Àlex Pascual Guàrdia

UNA BELLA MIRADA ALS ANIMALS DEL PLANETA

Retratar papallones al vol, peixos a les profunditats del mar, balenes sortint a la superfície, llops al Pirineu... no és fàcil. Hi ha excel·lents fotògrafs que aconsegueixen captar belles imatges de bèsties en el seu hàbitat, o anant d'un lloc a un altre. La fotografia té especial protagonisme en aquest dossier. Hi parlem d'animals d'arreu del món, terrestres i aquàtics –alguns en perill d'extinció– i d'algunes de les seves característiques –i capacitats– poc conegudes i sorprenents. També hi parlem de com els tractem els humans. En alguns casos encara hem de parlar, dissortadament, de com els maltractem.

Aquest índex és interactiu, clica sobre els títols per accedir als articles

ANIMALS, MILLOR EN LLIBERTAT

CRISTINA TORRA

L'ELEFANT, L'ALTRE REI DE LA SELVA

DAVID MONFIL

RASTREIG I CÀMERES CAMUFLADES: EL CSI DELS ANIMALS

MANEL CASCANTE

QUIN OBJECTIU TÉ EL CANT DE LES BALENES?

KAREN WEINTRAUB / THE NEW YORK TIMES

LA VISIÓ PRODIGIOSA DELS PEIXOS DE LES PROFUNDITATS

SALVADOR MACIP

ANIMALS QUE COMPTEN MILLOR QUE ELS HUMANS

NATALIE ANGIER / NEW YORK TIMES

10 LLOCS PER VEURE GRANS MAMÍFERS

CRISTINA TORRA

SOBREVIURE A CATALUNYA: LA HISTÒRIA DE TRES MAMÍFERS

MIQUEL BERNIS

UNA FAMÍLIA A LA RECERCA DE LA NATURALESA SALVATGE

THAÏS GUTIÉRREZ

PAPALLONES PER DONAR I PER VENDRE

TONI POU

"ELS ANIMALS TENEN SENTIMENTS, PERÒ FEM VEURE QUE NO"

THAÏS GUTIÉRREZ

JANE GOODALL ALERTA QUE HI HA UN TRÀFIC D'ANIMALS "TERRIBLE" ARREU DEL MÓN, TAMBÉ A ESPANYA

CRISTINA TORRA

L'ÉSSER HUMÀ HA ACABAT AMB EL 60% DE LA POBLACIÓ ANIMAL DEL PLANETA DES DEL 1970

SÒNIA SÁNCHEZ

ELS PINGÜINS DE L'ANTÀRTIDA, EN PERILL

SÒNIA SÁNCHEZ

NEIX LA THEMBI, UNA CRIA DE GIRAFA, AL ZOO DE BARCELONA

EL NECESSARI DEBAT SOBRE LA CAÇA

MARTA TAFALLA

LA FÀBRICA D'ANIMALS

MARTA SEGARRA

EL PROBLEMA NO SÓN ELS SENGLARS

MARTA TAFALLA

ELS LÍMITS DELS DRETS DELS ANIMALS

ALBERT PLA NUALART

LA IGUALTAT MORAL DELS ANIMALS

EZE PAEZ

ELS GRANS PERILLS D'ALLIBERAR PETITS ANIMALS

MIQUEL BERNIS

TRES ANYS ENTRE GRANS FELINS

CRISTINA TORRA

TAMBÉ ET POT INTERESSAR

Animals, millor en llibertat

CRISTINA TORRA

Article publicat el juny del 2018

Lleons, girafes, tigres, pingüins o balenes: 10 llocs espectaculars del món on es pot veure animals en el seu hàbitat natural

No és el mateix anar a la recerca de goril·les als boscos d'Uganda que trobar-te'ls dalt d'un arbre dins d'un zoo. No és el mateix bussejar amb un lleó marí en una platja de les Galápagos que veure'l nedant de punta a punta en un aquari. I tampoc és el mateix observar desenes d'elefants banyant-se al delta de l'Okavango (Botswana) que veure la Susi al Zoo de Barcelona. El 2009, quan feia set anys que estava tancada, l'elefanta Susi va tenir una greu depressió després de la mort de la seva companya de gàbia. L'organització animalista Libera! va liderar una campanya mediàtica per traslladar-la a un santuari, on visqués en semilibertat. "L'Ajuntament de Barcelona, pressionat pels lobis europeus dels zoos, va rebutjar la proposta i, en canvi, va portar dues elefantes més perquè li fessin companyia", explica Clàudia Roca, cap de comunicació de ZOOXXI, la plataforma que va néixer arran de la campanya. Des de llavors ha treballat per reinventar el zoo i ha aconseguit 14.000 firmes en suport a una iniciativa ciutadana que reclama un canvi en l'ordenança municipal sobre la tinença d'animals exòtics. "Si tira endavant, el primer pas és que el zoo deixi de fer la conservació d'animals a la ciutat per fer-la en el seu hàbitat natural", explica Roca. Volen que els zoos es converteixin en centres de rescat, de recuperació i de reubicació per acollir animals autòctons o provinents del tràfic il·legal i que tinguin un espai de tecnologies immersives on mostrin els animals en llibertat. Barcelona és la ciutat amb el projecte més avançat, però també han començat a treballar-hi Tijuana (Mèxic), La Plata, Buenos Aires (Argentina) i Suïssa.

Us convidem a descobrir la llista que hem elaborat amb alguns dels indrets del planeta més espectaculars on es pot veure animals en llibertat. Cristina Garcia, autora de la web Travel4wildlife, bloc de referència mundial en viatges de vida animal, i José Luis Rivera, propietari d' Ecowildlife Travel, amb més de 25 anys de trajectòria i tot un referent en viatges responsables i ecosostenibles, ens han ajudat a fer la tria.

Parc Nacional Kruger (Sud-àfrica)

És un dels parcs africans més accessibles i on és fàcil veure grans mamífers. “Hi ha gent que creu que és el millor i d’altres que et diran que és com un zoo per la quantitat de cotxes que hi ha. Per a mi és un bon lloc per iniciar-se en els safaris”, diu Garcia. Al Kruger s’hi poden veure els *big five*, els cinc grans mamífers: el lleó, l’elefant, el lleopard, el rinoceront i el búfal, a més de girafes i impales, entre d’altres. Però també es pot complir el somni en altres parcs, com el Masai Mara (Kènia), el Serengeti i el Ngorongoro (Tanzània). “La diferència és que hi ha menys gent i no són una autopista”.

Pelicans en ruta

Milers de pelicans travessen cada any Israel. Ho fan al novembre, durant la migració cap a l'Àfrica, i també a l'estiu, quan tornen a Europa. En aquesta imatge de la vall d'Emek Hefer, a prop de Tel Aviv, alguns exemplars són alimentats per grangers locals, que d'aquesta manera intenten evitar que es mengin els peixos de les piscifactories.

Foto: Menahem Kahana / AFP

Parc Nacional del Kalahari (Botswana)

És un desert que també ocupa territoris de Sud-àfrica i Namíbia. “Allà l’ecosistema encara està intacte”, explica Garcia, que confessa que és el seu parc preferit. S’hi poden veure lleons, lleopards, elefants, hienes, guepards, búfals i zebres, entre d’altres. “Però no és per a principiants, hi ha molt poca infraestructura i no hi ha recintes tancats per fer-hi acampada”, alerta. Entre el Kruger i el Kalahari, tant ella com Rivera destaquen Etosha (Namíbia) i el delta de l’Okavango (Botswana).

Parc Nacional de Komodo (Indonèsia)

Molts arriben a l’illa de Flores amb la idea d’agafar un vaixell que els porti a Rinca o Komodo a veure els famosos dragons, el llargdaix més gran del món. “Però no és l’únic atractiu del parc: el fons marí és impressionant”, apunta Rivera. Se’l considera un dels millors llocs per bussejar. S’hi poden veure mantes gegants, taurons de puntes blanques i puntes negres, tortugues marines i peixos tropicals.

El fons marí de les illes Komodo / GETTY

Parc Nacional de les Galápagos (Equador)

Aquestes illes són famoses per la seva biodiversitat i pel gran nombre d'espècies endèmiques. El 97% del territori està protegit, i l'accés, regulat. "És l'únic lloc del món on els animals no tenen por de les persones; pots caminar entre lleons marins, iguanes i tortugues gegants sense que s'espantin", explica Rivera. També s'hi poden veure dofins, taurons martell, balenes i un gran nombre d'aus, entre les quals destaca el mascarell camablau.

Una iguana a les Galápagos / GETTY

Península de Valdés (Argentina)

Elefants i lleons marins, balenes, orques i pingüins són només alguns dels animals que ofereix la península de Valdés, a la Patagònia. "S'hi poden arribar a congregar 50.000 pingüins de Magallanes i desenes de balenes franques australs", diu Rivera, que també indica altres zones de la Patagònia on es poden veure pingüins, com l'illa Magdalena (Punta Arenas, Xile) o Punta Tombo (Argentina).

Les Galápagos són famoses per la seva biodiversitat i pel gran nombre d'espècies endèmiques. El 97% del territori està protegit, i l'accés, regulat

Parc Nacional de Yellowstone (Estats Units)

A part de gaudir amb la seva activitat geotèrmica, és un bon lloc per observar el bisó, l'os bru i el llop. Garcia recomana l'experiència d'anar-hi a l'hivern: "El contrast del blanc de la neu amb el gris del pelatge dels llops fa que sigui molt fàcil veure'ls, i el silenci que es crea quan neva, trencat pel seu udol, és una vivència única". Per veure ossos aconsella les Muntanyes Rocoses i els parcs de British Columbia, al Canadà.

Parc Nacional de Piatra Craiului (Romania)

Però per trobar-se cara a cara amb ossos i llops no cal que t'hi vagis tan lluny. A Romania hi ha uns 6.000 exemplars d'os bru i un 40% de la població europea de llops. "Enmig dels Carpats romanesos és fàcil veure'ls", explica Rivera. A Polònia, Bielorússia i Finlàndia també n'hi ha.

Pingüins a l'illa de la Magdalena a Xile / GETTY

Parc Nacional de Ranthambore (Índia)

L'Índia és la terra del famós tigre de Bengala i Ranthambore el parc més accessible on se'l pot trobar gràcies a la seva proximitat amb Agra, seu del Taj Mahal. En greu perill d'extinció, només queden uns 3.500 tigres al món, una seixantena dels quals en aquest parc. També se'n poden veure en altres reserves, com els Sundarbans, on el delta més gran del planeta els ha obligat a aprendre a nedar, o el Kaziranga, on també hi ha elefants asiàtics i rinoceronts de l'Himàlaia.

Parc Nacional de Tanjung Puting (Indonèsia)

Comparteixen el 97% de l'ADN amb els humans i només en queden a Borneo i Sumatra. Al Tanjung Puting hi viuen uns 6.000 orangutans, 120 en semilibertat, "que van ser rescatats i accedeixen a les plataformes d'alimentació si no poden aconseguir prou menjar per ells mateixos", explica Rivera. Garcia anima a visitar-los, ja que més d'un 80% de la selva ha sigut desforestada per la indústria de l'oli de palma, i "el turisme, ben gestionat, és una de les millors eines de conservació". Als parcs de Sabah i Sarawak, al Borneo malaisi, conviuen amb elefants i rinoceronts asiàtics.

Un orangutan a Borneo / GETTY

Parc Nacional de Tortuguero (Costa Rica)

Mitjanit. Desenes de tortugues marines arriben a la platja a pondre ous, un dels espectacles de la naturalesa més famosos del parc entre juliol i octubre. Cada cop més massificat, encara és un dels parcs amb més biodiversitat. També hi ha ossos formiguers, jaguars, peresosos i pumes.

El 'big five' també a Espanya

Es pot veure als Pirineus, “però el lloc més fàcil per veure l'os bru a Europa és als Pics d'Europa”, diu Rivera. N'hi viuen uns 460. Junta-ment amb els llops ibèrics del Parc Nacional de Guadarrama, les àguiles imperials i reials que sobrevolen el Parc Nacional de Monfragüe i els linxs ibèrics que habiten el Parc Nacional de Doñana, conformen el *big five* d'Espanya. “És la joia de la biodiversitat d'Europa, desconeguda pels autòctons. Per cada català o espanyol que fa la ruta hi portem deu europeus”, explica Rivera.

Amb responsabilitat

Quan veus un animal en llibertat ja no vols tornar-lo a veure engabi-
biat. “És una sensació que tothom hauria d'experimentar”, diu Garcia. Al seu bloc informa sobre llocs on veure'ls i com arribar-hi, però sobretot explica “com fer-ho sense molestar-los”. Un objectiu que també persegueix l'empresa de Rivera: “Ensenyem que no s'hi ha d'interactuar ni tenir-hi un contacte directe”. “Quan no hi ha ningú més entre tu i ells, t'ensenyen quin és el teu lloc al món: no som la millor espècie, som una més. És una lliçó d'humilitat brutal”, creu Garcia.

La dansa del duel Les daines es diferencien dels cérvols comuns perquè són més petites i, sobretot, tenen unes banyes en forma de pala que originàriament els servien per remoure la neu de terra. Ara poden trobar-se en moltes zones d'Europa, Amèrica i Austràlia. En aquesta foto, dos mascles s'enfronten en un bosc de Lábod (Hongria) durant l'època de l'aparellament, que té lloc els mesos d'octubre i novembre. Foto: Attila Kovacs / Efe

L'elefant, l'altre rei de la selva

DAVID MONFIL

Article publicat l'abril del 2012

Un orfenat d'elefants als afores de Nairobi atén de manera personalitzada les cries sense família

No tenim cap dubte que l'únic rei que hi ha a l'Àfrica és el lleó. I s'ha guanyat el pseudònim per la seva bona presència, i perquè és un animal respectat per la seva i la resta de famílies que habiten al continent. No obstant això, hi ha una altra espècie, l'elefant, també molt estimada, però que té una part del seu cos, els ullals, molt preuada pels caçadors, els caçadors de raça humana. Per sort, els homes han sabut crear lleis que prohibeixen l'assassinat d'elefants, encara que hi ha països com ara Sud-àfrica, Namíbia, Zimbàbue i Botswana que no prohibeixen aquesta crueltat, convertida en *hobby* i negoci.

La cacera d'aquests animals tan nobles i especialment sensibles té conseqüències, evidentment mortals per a l'elefant en qüestió, però també per a la família que hi ha darrere. Molts elefants assassinats són femelles i això té una repercussió gravíssima per als familiars directes, els nadons, però també per a la resta de la gran manada. Si la femella assassinada és un exemplar líder, no podrà transmetre a la següent generació la saviesa adquirida durant molts anys per poder sobreviure a la sabana.

Els elefants tenen rutes de migració i camins per trobar aigua, un coneixement acumulat per l'elefant líder. La naturalesa de l'Àfrica ens permet veure grans manades de més de 200 elefants, adults amb els seus nadons, creuant una gran extensió de terreny. Veure aquests animals caminar transmet una sensació de tranquil·litat, pau i tendresa. Amb aquesta imatge al cap costa d'entendre que es mati per diners i encara menys per diversió. En alguns racons de l'Àfrica es poden visitar, per exemple, *orfenats* d'elefants. Són llocs on resideixen petits elefants en captivitat forçats per la mort de la seva mare, que a vegades s'ha produït quan les cries tenien

Els elefants tenen rutes de migració i camins per trobar aigua, un coneixement acumulat per l'elefant líder

poques setmanes de vida. Molts d'aquest petits exemplars han estat recuperats quan estaven sols, agonitzant, perduts i sense empara, amb moltes probabilitats de morir per la presència dels grans depredadors. Per això, molts dels nadons arriben a l'orfenat amb ferides i amb una situació molt precària.

DAVID MONFIL

La relació amb el cuidador

Un d'aquests orfenats és a Kènia, als afores de Nairobi. La Fundació Sheldrick els cura i els cuida, a vegades fins als 10 anys, dependent de si els exemplars recorden la seva família natural. Cada orfe dorm amb el seu cuidador, que els fa de mare, i cap al qual arriben a tenir un fort sentiment. La feina dels cuidadors és alimentar-los, estar al seu costat i fer passejades pel parc natural de Tsavo, al costat de l'orfenat, on també viu una comunitat d'elefants en llibertat. El procés de reintroducció és progressiu i els joves elefants decideixen un dia seguir el seu camí i quedar-se amb la comunitat salvatge del parc. Tanmateix, l'elefant és un animal que mai no oblida i, a vegades, algunes mares que han estat cries orfes, i que

han estat reintroduïdes amb èxit, han tornat a l'orfenat amb els seus propis nadons nascuts en llibertat a la recerca de llet o aigua. Sabien que el seu cuidador era allà.

A l'orfenat, els nadons beuen diàriament més de sis litres d'una llet especialment preparada per compensar la tipologia de la llet materna. Ho fan tres cops al dia i durant el primer any de vida. També l'aigua i el fang són molt necessaris. L'elefant necessita el fang per mantenir la seva pell fresca i també per protegir-se dels insectes. La Fundació Sheldrick es finança amb les donacions de particulars i amb el cobrament de l'entrada al recinte, on es poden visitar la quarantena d'elefants que en aquests moments hi viuen. També es pot apadrinar un nadó, per convertir-se així en un integrant més d'aquesta particular família. L'elefant mai no oblida.

Unsplash / @larryli

Rastreig i càmeres camuflades: el CSI dels animals

MANEL CASCANTE

Article publicat l'octubre del 2018

Els mamífers deixen senyals que permeten evidenciar-ne la presència i entendre la seva activitat

Fotografiar o veure mamífers a ull nu no és fàcil. El caràcter espantadís i els hàbits bàsicament nocturns d'aquests animals fan que calgui actuar sovint com veritables detectius per detectar-los. El rastreig és una tècnica que permet obtenir informació d'un animal a partir de la identificació i la interpretació de rastres o senyals. Però per a què s'utilitza? És bàsic per a estudis faunístics i per als naturalistes. Els tècnics que s'encarreguen de la conservació de la fauna protegida l'usen per constatar la presència de determinades espècies, conèixer-ne els moviments o seguir individus particulars.

És útil en estudis d'impacte ambiental –de carreteres o xarxes ferroviàries–, ja que ajuda a conèixer quins són els punts de concentració i de pas dels animals, i poder fer a posteriori mesures correctores –específiques– com la construcció de passos de fauna. Aquests corredors permetran minimitzar possibles accidents de trànsit i garantiran la connectivitat ecològica. El rastreig es relaciona també amb l'educació ambiental i fins i tot amb el turisme, amb els safaris. També és especialment útil per a la caça.

Estudiar petjades i excrements

Les petjades –les empremtes de potes a la neu o el fang– aporten proves rellevants de presència. Els experts, a partir d'una petjada, poden saber de quin animal es tracta i, a partir de grups de petjades, obtenir dades del seu patró de moviment: quan un animal camina deixa un tipus d'empremta diferent de quan corre o trota. Les empremtes poden ajudar a determinar si un animal va coix, si és adult o jove i, en alguns casos, si és un mascle o una femella. També donen informació del moment que l'animal va pas-

Els experts, a partir d'una petjada, poden saber de quin animal es tracta i, a partir de grups de petjades, obtenir dades del seu patró de moviment: quan un animal camina deixa un tipus d'empremta diferent de quan corre o trota

sar per un lloc i, en funció a la seva disposició, permeten deduir cap on anava.

Els excrements també suposen una pista important que permet confirmar la presència d'un animal i obtenir informació de la seva dieta. Els excrements de cada espècie són únics i emeten una flaire particular. Trobar restes de menjar, manyocs de pèl enganxats als troncs, branques trencades o bassals amb aigua tèrbola també delata la presència i el pas de la fauna. Els caus i els punts de descans temporals són igualment senyals d'interès.

L'oida és un altre sentit que ha de tenir desenvolupat un rastrejador. José Carlos de la Fuente, rastrejador i naturalista, posa l'exemple del crit d'alarma d'una merla, que anuncia la presència d'algun depredador o d'una persona. També esmenta que hi ha ocells que segueixen els depredadors i criden a mesura que l'animal es mou per avisar la resta d'animals. El tallarol, per exemple, és un ocell petit que avisa de la presència del linx.

Qualsevol persona pot ser un rastrejador. José Carlos de la Fuente explica que es tracta de l'habilitat més antiga de la nostra espècie, ja que "en algun moment l'home va haver de desenvolupar una eina per seguir i reconèixer els indicis i la presència de les restes que deixava la fauna amb qui compartien l'ecosistema". Això, afegeix, "va tenir una importància cabdal en la supervivència humana, per alimentar-se i evitar els depredadors". Segons l'especialista, per ser rastrejador no fa falta cap element extra, o material. "Convé estar en forma i poca cosa més". Cal, això sí, tenir coneixements previs i anar amb els sentits ben desperts. Un rastrejador, però, no pot seguir cert animal durant llargs períodes de temps ni a grans distàncies. En aquests casos cal recórrer al radioseguiment o un altre sistema d'ajuda com el 'phototrapping'.

Ideal per a espècies salvatges

El 'phototrapping' o fotoparament és una tècnica d'estudi no invasiva que consisteix en l'ús d'una càmera que es dispara tan bon punt detecta un moviment. És molt útil en l'estudi d'espècies salvatges, sobretot dels mamífers, a causa del seu comportament fugisser i els hàbits majoritàriament nocturns. És ideal per al llop, l'os o el linx. Les imatges obtingudes aporten informació per a

estudis posteriors més exhaustius. També serveixen per fer censos o seguir espècies de caça.

El fotoparament és una tècnica antiga, però que ha anat a més amb el desenvolupament de la fotografia digital. La càmera pot fer fotografia, vídeo o bé totes dues coses. Actualment disposem d'equips relativament econòmics, molt sofisticats i ràpids, que permeten capturar imatges de gran qualitat. Són altament autònoms gràcies a la llarga durada de les bateries i la capacitat d'emmagatzematge. Es tracta de càmeres petites i camuflables.

Pitu Amigó, naturalista i expert en fotoparament, destaca que calen nocions de comportament de l'animal que es vol trobar i també del territori per poder instal·lar les càmeres correctament. Amigó insisteix que es tracta de no intercedir en el comportament natural dels animals, no molestar-los. En aquest sentit, el naturalista no és partidari de la col·locació d'esquers específics –restes de menjar, d'orina o algun animal mort– per atraure'ls. Diu que és un tema controvertit: “Si en fas servir certa quantitat i de manera continuada, acabes creant una dependència a l'animal i afectant el seu comportament”. La càmera s'ha d'instal·lar en llocs d'inte-

Les càmeres camuflades captes imatges tan espectaculars com aquestes, del 2014, d'òssos al Pirineu / EFE

rès, per exemple una zona de pas, a prop d'un punt d'aigua o d'un camí. També és necessari camuflar la càmera i lligar-la per evitar furt. Es recomanable fer-ho en èpoques i zones de baixa afluència de gent.

Les càmeres de fotoparament permeten obtenir imatges inèdites de la vida quotidiana –o secreta– dels animals, però convé tenir present l'índex de fracàs. D'anècdotes de preses falses entre els naturalistes n'hi ha per triar i remenar. Pitu Amigó explica que, una vegada, en recollir la càmera, va trobar-hi 3.000 fotografies enregistrades. L'emoció es va esvaïr quan va comprovar que 2.997 fotografies no havien immortalitzat cap animal, sinó que s'havien disparat a causa del vent. Ara bé, entre tantes preses falses n'hi havia 3 d'un toixó en una escena d'interès etiològic.

Xavier Castanyer, naturalista del centre d'investigació i conservació de la fauna salvatge Ursus Natura, explica que en una ocasió va deixar una càmera en un alzinar vell als afores de Lloret de Mar amb l'objectiu d'immortalitzar algun mamífer nocturn interessant. La sorpresa va ser màxima quan, en recollir la càmera, va comprovar que contenia una gravació, una mica estrambòtica, d'un ocell rapinyaire –un astor– caminant davant de l'objectiu a ple dia.

El retorn del llop a Catalunya

Un cas que evidencia la importància del rastreig és la descoberta recent del llop als Pirineus, un animal del qual no es tenia constància a Catalunya des de feia dècades.

El 1997 es van rebre les primeres denúncies per part de ramaders del Cadí. Es van comprovar els atacs per buscar indicis, i es van recollir alguns excrements que van ser congelats. L'any 2003, en la comprovació d'un nou atac, es va recollir un excrement amb el qual la UAB va desenvolupar un protocol per determinar si genèticament es tractava d'un llop. L'anàlisi va donar positiu. Els excrements congelats amb anterioritat van evidenciar que el primer positiu corresponia a l'any 2000.

Unsplash / @tahoe

Quin objectiu té el cant de les balenes?

KAREN WEINTRAUB / THE NEW YORK TIMES

Article publicat el gener del 2019

De vegades els cetacis fins i tot tenen ganes de canviar de melodia

És una de les coses que últimament han descobert uns investigadors després d'espiar-les en diferents llocs del món i escoltar els canvis de pautes i tonalitat del seu cant. Aquests nous estudis fan pensar que les balenes, a més de xiular a l'aigua, no paren de recrear un sistema de comunicació que tot just comencem a entendre.

La majoria de balenes i dofins vocalitzen, però gairebé tots els dofins i balenes dentades fan el que semblen espetecs i xiulets. Segons Michael Noad, professor adjunt del Laboratori d'Ecologia i Acústica dels Cetacis de la universitat australiana de Queensland, les balenes amb gep, i potser també les polars, entonen cançons complexes amb tornada.

Els ocells, per donar a conèixer la jerarquia social entre espècies que comparteixen refillets, permeten que l'individu dominant triï la llista de cançons i les tornades. Però encara és un misteri per què i com les balenes emeten fragments de cançons al llarg de centenars de quilòmetres per a milers d'animals.

La pregunta clau aquí és per què canten les balenes.

"El que més em motiva de bon matí és descobrir la funció d'aquest cant -diu Noad-. L'evolució del cant de la balena geperuda em sembla fascinant".

La principal hipòtesi és que els mascles -les femelles no canten- s'esforcen per atreure les femelles. Però, segons Noad, principal autor d'un dels quatre nous articles sobre la qüestió, de vegades

La majoria de balenes i dofins vocalitzen, però gairebé tots els dofins i balenes dentades fan el que semblen espetecs i xiulets

canvien de melodia quan hi ha un altre mascle a prop, sembla que per avaluar les dimensions i les aptituds físiques del rival.

Tampoc queda clar per què els patrons musicals de les balenes amb gep solen ser més complexos que els de les altres. Noad apunta que pot ser la conseqüència de la selecció desbocada. Les primeres balenes geperudes que entonaven melodies complexes tenien tant èxit a l'hora d'aparellar-se que van adquirir un considerable avantatge evolutiu sobre les seves germanes, capaces només de vocalitzacions més senzilles. Tot plegat va donar com a resultat uns animals molt grossos i a vegades molt sorollosos.

En un altre dels nous estudis, dirigit per científics de la Wildlife Conservation Society de Nova York, els investigadors van fer un seguiment de les balenes geperudes de les costes de l'est i l'oest d'Àfrica per comparar les melodies de les que canten davant de la costa de Gabon i les que ho fan prop de Madagascar.

Interacció entre bandades

L'estudi, publicat a la revista *Royal Society Open Science*, confirma que les dues espècies interactuen perquè, com van veure, les seves vocalitzacions se superposen. Les gravacions es van fer entre el 2001 i el 2005 des d'unes llanxes amb hidròfons manuals.

“Els mascles de les balenes geperudes d'una bandada solen cantar el mateix tipus de cançó, però aquest cant canvia i evoluciona al llarg del temps”, comenta Melinda Rekdahl, la primera autora de l'estudi i especialista en conservació del medi marí. “Es considera un dels millors exemples d'evolució cultural del regne animal”. I afegeix que la idea d'identificar la relació entre bandades a partir del cant és relativament nova, ja que fins fa poc no s'ha demostrat que era vàlida.

Hi ha animals que emeten més sons repetitius que d'altres, n'hi ha que canten melodies aberrants i les cries poden taral·lejar tonades ben diferents de les dels adults. Però la melodia canvia amb el pas del temps.

Un dels motius podria ser la novetat: per als mascles o per a les femelles que hi ha a prop. “Si estigués nedant al costat de

15.000 balenes i tots els mascles cantessin la mateixa cançó, em tornaria boja”, diu Rekdahl. Potser les femelles pensen: “Vull una cançó nova!”.

Jenny Allen, que feia el doctorat amb Noad, informa en un article que s’ha descobert una pauta de conducta inesperada entre les geperudes: quan les cançons arriben a un determinat nivell de complexitat, abandonen del tot aquella melodia i en trien una de nova i més senzilla. L’estudi d’Allen, el primer que quantifica la complexitat del cant de les balenes, s’ha publicat a *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*.

“La veritat és que no ens esperàvem una pauta de fluctuació tan constant”, diu Allen, ara investigadora a la Universitat de Queensland i professora de la Universitat Griffith d’Austràlia.

Si acceptem que el cant té l’objectiu d’atreure les femelles, “pot molt ben ser que una cançó nova de trinca resulti una mica més sexi que cantar una versió més complicada de l’antiga”, diu. A més, “la simplifiquen perquè sigui més fàcil aprendre tot el material nou de cop”.

Una balena geperuda sortint a la superfície amb un salt espectacular prop de Puerto López, a l’Equador. / PAUL WOLF / GETTY

Patrons repetitius i previsibles

Allen diu que les cançons de les geperudes tenen una gran quantitat de patrons repetitius que potser les fan més fàcils de recordar, igual com les rimes al final dels versos ajuden a memoritzar-los. També troba que els patrons són molt previsibles i els compara amb algunes cançons pop basades sempre en els mateixos quatre acords.

En un altre article recent, investigadors de la universitat francesa de Brest afirmen que en diversos punts d'enregistrament al sud de l'Índic s'ha descobert que entre el 2007 i el 2016 s'ha abaixat el to de les vocalitzacions de la balena blava de l'Antàrtic, la balena blava pigmea i el rorqual.

A causa de l'anatomia d'aquests cetacis, els crits forts de les balenes tenen un to agut, mentre que els crits fluixos són més greus. En resum, les balenes s'han tornat més silencioses, afirma Emmanuelle Leroy, que ara és investigadora a la Universitat de Nova Galles del Sud i autora del nou estudi.

Unsplash / @swimr

“Com que les balenes blaves són majoritàriament solitàries, per comunicar-se a grans distàncies han d’emetre uns crits d’alta intensitat a una freqüència molt baixa”, explica. “Els crits són molt forts i es propaguen al llarg d’uns quants centenars de quilòmetres”.

El seu equip té dues hipòtesis per explicar-ho. Com que des que es va acabar la caça comercial la població de balenes ha començat a recuperar-se, potser ja no necessiten que els crits arribin tan lluny per comunicar-se entre elles.

O potser ara els crits de les balenes arriben més lluny a causa de l’acidificació dels oceans provocada pel canvi climàtic, i per això n’han abaixat el volum. L’equip no creu que el canvi del to estigui directament lligat a l’activitat humana.

Les seves investigacions, publicades a la revista *Journal of Geophysical Research: Oceans*, també demostren que el to dels crits de les balenes blaves de l’Antàrtic varia segons l’estació de l’any: puguen 0,1 hertz a la primavera i l’estiu, i baixen en les altres estacions.

Potser la causa és la reacció de les balenes a la sorollosa fragmentació dels icebergs a la primavera i l’estiu. Segons Leroy, aquests sorolls tan forts (semblants als del gel quan es trenca dins d’un got) fan que a les balenes els costi més comunicar-se i per això apugen el volum.

Traducció: Lúdia Fernández Torrell

El paradís de les foques

Una petita foca grisa sembla que posi per al fotògraf i el saludi en aquesta simpàtica imatge feta en una platja de l'illa alemanya de Helgoland. Centenars de foques grises fan servir l'illa per donar a llum els seus cadells entre el novembre i el gener. Fins al 26 de desembre ja s'hi havien registrat 524 naixements aquesta temporada.

Foto: John MacDougall / AFP

La visió prodigiosa dels peixos de les profunditats

SALVADOR MACIP

Article publicat el juny del 2019

Gràcies a tècniques genòmiques modernes s'ha descobert que, al contrari del que es pensava, els peixos de grans fondàries tenen uns ulls molt sensibles

Al fons del mar no hi ha llum: els rajos del sol només arriben fins als mil metres. La mitjana de profunditat dels oceans és d'uns tres quilòmetres i mig, amb un màxim de gairebé onze (a la fossa de les Mariannes, a l'oceà Pacífic). La majoria d'aigües marines, per tant, estan a les fosques. Mirant-ho des del punt de vista dels habitants de la superfície, acostumats a guiar-nos pels ulls, això seria un problema. Però els milions d'animals que viuen a les profunditats estan adaptats a aquestes condicions i tenen altres maneres de navegar pel seu hàbitat sense haver de confiar-se de la llum. Per això es creia que eren pràcticament cecs. Però no és així. S'acaba de descobrir que, en realitat, els ulls dels peixos de les profunditats són molt complexos i els proporcionen una mena de visió superior única al planeta.

Els animals han desenvolupat diversos sistemes visuals segons les seves necessitats. En l'ull dels mamífers, la llum travessa la còrnia i el cristal·lí per arribar a la retina, on unes cèl·lules fotoreceptores, els cons i els bastons, la transformen en impulsos elèctrics que arriben al cervell a través del nervi òptic. Els cons i els bastons fabriquen unes proteïnes anomenades *opsines*, que són sensibles a la llum. Les opsines dels cons són de tres tipus, segons reaccionin a la llum vermella, verda o blava, i per això podem veure imatges en color. En canvi, les dels bastons (conegudes com a *rodopsines*), no responen tan bé als colors però són més sensibles per poder veure-hi durant la nit.

Ull de peix

Els ulls dels peixos funcionen d'una manera semblant, tot i que enfoquen les imatges d'una altra manera (el cristal·lí es mou en lloc de deformar-se). En alguns casos poden detectar també la llum ultraviolada, que arriba a més profunditat que la visible. El fons del mar està gairebé a les fosques, exceptuant una tènue llum blavosa que emeten certes espècies marines (la bioluminescència, que utilitzen per comunicar-se, defensar-se, etc.). Per això es creia que els peixos de les profunditats gairebé no feien servir els ulls.

Un equip de científics de la Universitat de Basilea, a Suïssa, dirigits pel doctor Walter Salzburger, ha publicat un article a la revista *Science* que trenca amb aquest dogma. Gràcies a les tècniques modernes que permeten llegir de punta a punta el genoma de qualsevol ésser viu amb relativa rapidesa, els investigadors van estudiar els gens de 101 espècies de peixos, centrant-se en les que determinen la visió. I van fer una troballa inesperada: tres espècies de peixos de les profunditats tenien cinc gens del tipus RH1 (de la família de les rodopsines), si bé la majoria de peixos només en tenen un o dos. El més sorprenent era que una quarta espècie, el *Diiretmus argenteus*, en tenia 38.

Aquests resultats van fer que els científics investiguessin a fons aquests animals per veure si el descobriment era més que una casualitat. El pas següent va ser centrar-se en 36 espècies més, 11 de les quals eren de les profunditats. Van trobar que aquestes

El peix llanternà té òrgans bioluminescents i és un dels peixos de les profunditats que té un nombre més gran de gens tipus RH1. / WZUZANA MUSILOVÁ / CHARLES UNIVERSITY DE PRAGA

últimes totes tenien també múltiples gens RH1, i també van confirmar que eren gens que estaven actius, i no còpies extra que no funcionaven, com passa en alguns casos.

Però això no quadrava amb la idea que els peixos que viuen en aigües fosques disposin d'un sistema de visió gairebé atrofiat. Quin sentit té disposar de tantes proteïnes detectores si, en realitat, no els arriba gens de llum als ulls? Fent més anàlisis, els investigadors van veure que les opsines d'aquests peixos responien a unes longituds d'ona concretes: les que corresponen als colors blau i verd. Com que aquests són precisament els colors de la bioluminescència, van deduir que els peixos de les profunditats havien desenvolupat un ull extremadament sensible, capaç de veure la minúscula resplendor que emeten altres éssers vius amb els quals comparteixen hàbitat.

Bastons més llargs

Conjuntament amb l'excés d'opsines, els *Diemmus*, uns peixos que reben el nom comú de malcarats pel seu aspecte desagradable, tenen uns ulls inusuals. Ja s'havia vist que a la seva retina s'hi troben un tipus de bastons més llargs que els normals, que s'apilen en lloc de formar una sola capa, com passa habitualment. Amb les noves dades, la hipòtesi diu que això asseguraria que captarien millor la llum que els arriba procedent dels processos de bioluminescència. A més, el fet que fabriquin tantes opsines diferents els permet ampliar el rang de longituds d'ona que veuen dins l'espectre dels blaus, fins al punt que això els pot permetre distingir un ventall de colors que els ulls dels animals terrestres no sabrien diferenciar.

Cal destacar que els peixos estudiats pertanyen a famílies de branques evolutivament molt separades, la qual cosa vol dir que aquest superull no ve d'un antecessor comú, sinó que ha aparegut per selecció natural almenys tres vegades diferents, de manera independent les unes de les altres. Això suggereix que una visió tan fina ha de ser una característica molt útil per a la supervivència en aquestes condicions, o sigui que l'evolució afavoreix els animals que la desenvolupen.

Salvador Macip és metge i investigador de la Universitat de Leicester

El fons del mar està gairebé a les fosques, exceptuant una tènue llum blavosa que emeten certes espècies marines (la bioluminescència, que utilitzen per comunicar-se, defensar-se, etc.). Per això es creia que els peixos de les profunditats gairebé no feien servir els ulls

Animals que compten millor que els humans

NATALIE ANGIER / NEW YORK TIMES

Article publicat el febrer del 2018

Alguns peixos són capaços de distingir d'un cop d'ull si un grup dels seus congèneres està format per 18 o 21 individus, cosa que els permet afegir-se al grup més nombrós i, per tant, més segur

Durant la temporada d'aparellament, el mascle de la granota túngara de l'Amèrica Central se situa, totes les nits, al lloc que tria com a escenari a l'estany local, on passa hores i hores exhibint-se davant del món en tota la seva esplendor. Aquesta granota de color marró té la mida d'una nou pelada, però el seu cant és prolongat i dinàmic, amb un so llarg que es va fent greu, molt semblant a un *faser* (una arma de Star Trek), seguit d'un espetec breu, vibrant i harmònicament dens. Això si un altre mascle no comença a raucar a prop, esclar, perquè en aquest cas la primera granota afegirà al so llarg dos espetecs més. I si la resposta del seu rival és la mateixa, el primer mascle n'hi afegirà tres més. I hi tornen una vegada rere l'altra fins que les granotes arriben al límit de la seva capacitat respiratòria amb una successió trepidant de sis o set espetecs.

Aquesta competició acústica deixa esgotades les granotes, que corren el risc d'atraure depredadors com les ratapinyades. De tota manera, els mascles no tenen més remei que comptar qui fa més espetecs per la senzilla raó que les femelles túngares fan el mateix: escolten, compten i, al final, s'aparellen amb el mascle que en fa més.

Els científics han descobert que darrere del sentit numèric de les granotes, sorprenentment complex, hi ha unes cèl·lules especialitzades situades al mesencèfal dels amfibis que calculen el nombre de senyals sonors i els intervals que els separen. Segons Gary

Unsplash / @pllnt

Rose, biòleg de la Universitat de Utah: “Les neurones compten el nombre correcte de pulsacions i són molt selectives”. Si la cadència de pulsacions es talla, encara que només sigui una fracció de segon, les neurones no s’activen i el procés de recompte se suspèn immediatament: “S’ha acabat el bròquil. És el mateix que passa en la comunicació humana: un comentari inadequat pot posar fi a tota la conversa”.

Distingir quaranta de seixanta

La història de l’àbac neuronal de la granota és només un exemple de l’impressionant sentit numèric present a la naturalesa; un sentit antic i versàtil, un talent analitzat detalladament en un número recent de la revista *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, editat per Brian Butterworth, del University College London; C. Randy Gallistel, de la Rutgers University, i Giorgio Vallortigara, de la Universitat de Trento. Els científics han descobert que els animals de tot l’espectre evolutiu tenen un agut sentit de la quantitat, capaç de distingir no només les coses grans de les petites i si n’hi ha més o menys, sinó també entre dos i quatre, quatre i deu, quaranta i seixanta. Les aranyes vespa, per exemple, porten el compte del nombre de preses que estan atrapades als fils de la seva teranyina, a la part que els fa de *rebot*. Quan els científics, per fer un experiment, els prenen les provisions, el temps consumit per les aranyes per buscar el que els han robat no serà proporcional al volum total de les preses, sinó al nombre d’objectes que els han pres. Als peixos petits els resulta beneficiós viure en bancs, i com més nombrós és el grup, més probabilitats estadístiques tenen de fugir dels depredadors. En conseqüència, n’hi ha molts que són excel·lents a l’hora de fer recomptes relatius. Els *guppys*, per exemple, tenen una ràtio de contrast de 0.8. Això vol dir que amb un cop d’ull poden distingir entre quatre i cinc *guppys*, o entre vuit i deu i, quan poden, s’uneixen al grup més nombrós. L’espínós o escanyagats encara té més capacitat de discriminació: amb una ràtio de contrast de 0.86, pot distingir entre 6 i 7, o 18 i 21, un potencial que, a molts ocells, mamífers i fins i tot humans els resultaria difícil de superar.

Sistemes numèrics i llenguatge

Malgrat la fòbia que molta gent té a les matemàtiques, les persones també naixem amb un agut sentit numèric innat, i la numerilitat està profundament imbricada en molts aspectes de la nostra ment i la nostra cultura. Els investigadors han arribat a la conclusió que les paraules per designar petites quantitats -menys de 5- s'assemblen d'una manera sorprenent en gairebé tots els idiomes estudiats, i aquests noms són paraules gairebé invariables i immutables en tots els diccionaris. En totes les cultures es conserven millor al llarg del temps que el nom de conceptes suposadament bàsics, com ara *mare*, *pare* i la majoria de parts del cos, amb algunes excepcions desconcertants, com els noms de la llengua i els ulls.

“Fa desenes de milers d'anys que fem servir els mateixos sons per dir *dos* o *tres*”, afirma Mark Pagel, un biòleg de la Universitat de Reading que estudia l'evolució del llenguatge. “És ben possible que si fa 15.000 anys ens haguéssim trobat un grupet dels últims neandertals, un d'ells hauria dit, assenyalant-se a ell mateix: «Un», i assenyalant els altres: «Tres». I aquestes paraules, d'una manera estranya i tosca, les hauríem entès”. Segons el Dr.Pagel, aquesta continuïtat “ens hauria de sorprendre”.

Els primers sistemes numèrics formals es remunten a fa només 3.500 anys, a l'antiga Mesopotàmia, però els registres quantitius són molt més antics. Francesco D'Errico, arqueòleg de la Universitat de Bordeus, ha descrit l'anàlisi que ha fet el seu equip d'un fèmur de hiena de fa 70.000 anys trobat al jaciment francès de Les Pradelles. A l'os de la cama hi ha nou incisions paral·leles, gairebé idèntiques, massa regulars per ser conseqüència d'un atac a cops de pedra o un intent rudimentari de decoració artística. Segons D'Errico: “Encaixa amb la idea que les incisions són una forma de notació numèrica. Hi veiem els inicis de l'exteriorització del nostre sentit numèric, de treure'l fora del cos”.

Hienes calculadores

Getty

Les opinions sobre el sentit numèric dels animals han canviat espectacularment des de mitjans del segle XX, quan molts investigadors creien que només els humans tenien prou matèria grisa per pensar quantitativament. Esmentaven l'exemple de Clever Hans, del 1907, el cavall que, segons deien, sabia resoldre problemes aritmètics i donava les respostes a cops de peül·la. Al final va resultar que reaccionava als senyals inconscients que emetien les persones que l'envoltaven. Des d'aleshores, els investigadors han enfocat aquest tema amb més precaució i rigor.

Per exemple, els carnívors socials, com ara les hienes tacades, viuen en societats de fissió-fusió: defensen col·lectivament els seus territoris dels rivals, però són animals molt errants i formen grups que contínuament canvien de membres. Segons Sarah Benson-Amram, professora assistent de zoologia i fisiologia de la Universitat de Wyoming: "Mai es pot pronosticar si trobaràs una hiena en un grup concret. Potser està sola o forma part d'un grup de deu". Com que les mandíbules de hiena poden triturar els ossos

de zebra, els enfrontaments entre competidors poden resultar mortals; les hienes tacades han de saber valorar en tot moment quantes són i quantes en tenen al davant. Benson-Amram i els seus col·legues van posar a prova les seves habilitats: van gravar els crits de hienes tacades sud-africanes i namibianes i els van reproduir prop d'unes hienes de Kènia. Tal com preveien, en sentir els crits d'uns desconeguts, els carnívors kenians s'acostaven a l'origen ocult del so quan jugaven amb l'equip de casa, però se n'allunyaven quan sentien massa veus seguides. I, de vegades, quan les hienes locals veien que les altres les superaven en nombre, demanaven reforços. "M'encantava veure que, quan les hienes cridaven, les altres venien corrents -diu Benson-Amram-. Era molt espectacular, hi havia molta agressivitat; valoro molt aquesta capacitat de reclutar altres membres del grup per a la causa".

Els ximpanzés registren dades, són guerrers episòdics i també guerrers ninja dels números. Són capaços d'aprendre a associar grups d'objectes amb la corresponent xifra aràbiga fins al 9 i, de vegades, fins i tot més: tres quadrats en una pantalla d'ordinador amb el número 3, cinc quadrats amb el 5, etc. Poden posar aquests números en ordre. La memòria numèrica dels ximpanzés joves és sorprenent: mostreu en una pantalla uns números ordenats aleatòriament durant només 210 mil·lisegons, la meitat d'un parpelleig i, tot seguit, tapeu les xifres amb quadrats blancs: veureu que un ximpanzé jove que hagi après els números tocarà els quadrats seqüencialment per indicar l'ordre ascendent dels números ocults a sota. No proveu de fer-ho. Tetsuro Matsuzawa, primatòleg de la Universitat de Kyoto, va dir en una reunió: "No ho sabreu fer".

El pensament matemàtic avançat

Es veu que sis milions d'anys després que comencéssim a divergir dels ximpanzés, la propietat del cervell humà dedicada en altres temps a la memòria numèrica s'ha destinat a objectius més elevats, com ara la possibilitat de decidir si és veritat una frase com la següent: "No hi ha cap camp vectorial tangencial continu que no desaparegui en esferes dimensionals iguals".

El psicòleg Stanislas Dehaene, de la Universitat de París, i els seus col·legues van presentar proves, obtingudes d'escàners cerebrals de matemàtics professionals, que els circuits neuronals del pen-

Com que les mandíbules de hiena poden triturar els ossos de zebra, els enfrontaments entre competidors poden resultar mortals

sament matemàtic avançat són un perfeccionament del sentit numèric arcaic que compartim amb altres animals. És diferent dels camins que segueix la llengua quotidiana, fins i tot quan un desafiament relacionat amb les matemàtiques implica paraules més que no pas números, com és el cas de l’afirmació anterior. Però la nostra numeralitat congènita no ens garanteix la competència matemàtica, i de vegades se’ns pot girar en contra. Els psicòlegs Rochel Gelman, de la Universitat de Rutgers, i Jennifer Jacobs Danan, de la Universitat de Califòrnia, han estudiat la freqüència amb què gent amb un bon nivell educatiu s’equivoca en el càlcul de percentatges. Ens diuen que el preu d’una cosa ha pujat un 50% i després que ha baixat un 50% i, instintivament, arribem a una conclusió errònia: “No està malament, ens hem quedat igual que abans”. El nostre sentit numèric natural suma i resta nombres enters, però detesta les fraccions, i per això ens equivoquem.

Unsplash /@robschreckhise

10 llocs per veure grans mamífers

CRISTINA TORRA

Article publicat l'octubre del 2018

Us descobrim els millors indrets de Catalunya per observar cérvols, daines i llúdrigues

Senglars, cabirols i esquirols són els grans mamífers que més abunden a Catalunya, però són molt difícils de veure. “No els busqueu dins dels boscos, són llocs on troben molts racons per amagar-se”, explica Toni Llobet, il·lustrador, naturalista i coordinador de guies de natura. “És més aconsellable buscar-los en llocs oberts i amb poca vegetació”, apunta.

Però a part de l'on també cal saber el quan. “En general a trenc d'alba i al capvespre són els moments ideals per observar fauna”, explica Llobet. La informació és clau: “Si aneu al lloc adequat en el moment adequat i ho feu amb una actitud curiosa, hi ha més possibilitats de les que us penseu de veure fauna salvatge”, destaca Llobet.

Una geneta / PEPO NAVARRO

I perquè tingueu un percentatge elevat d'èxit en l'observació, hem parlat amb grans coneixedors del territori que ens han ajudat a identificar els 10 millors llocs de Catalunya per veure grans mamífers que, segons Llobet, "són tots aquells de bona mida, de l'esquirol i el conill cap amunt", amb l'os bru i el cérvol al final. Entremig, una trentena d'espècies com la daina, el teixó, la guineu o la marmota.

El Parc Natural dels Ports

"Sense dubte és el millor lloc de Catalunya per veure una de les joies de la nostra gran fauna: la cabra salvatge", sentència Llobet. Per tenir gairebé un 100% de possibilitats de veure'n, aneu a la pujada del mont Caro. "És un recorregut per carretera asfaltada que es pot fer en cotxe", detalla Joan Mestre, biòleg del Parc Natural dels Ports. Hi ha diferents miradors: "La Font del Cargol, on hi ha un monument a la cabra salvatge, el Portell i el mateix cim són els millors llocs per fer-hi parades". Al cim, Mestre especifica que es poden veure prou bé a ull nu, però a la resta de punts recomana portar binocles.

Montserrat

És un altre indret adequat per anar a la recerca de cabres salvatges. "Un bon lloc per provar sort és a la banda oest, a la part oposada al monestir", detalla Llobet. Al coll de Can Massana, hi ha un aparcament i, partint d'allà, no és difícil veure-les. Altres mamífers que viuen al Parc Natural de la Muntanya de Montserrat són la geneta o gat mesquer i la fagina, "però has de tenir molta sort perquè són nocturns", diu Llobet.

Reserva de Sebes

"Garantir que si vens aquí veuràs la llúdriga és més arriscat que afirmar que observaràs determinats ocells", considera Pere Josep Jiménez, director de la Reserva de Sebes, a Flix (Ribera d'Ebre). Tot i així, és l'indret de Catalunya on es tenen més possibilitat d'observar aquests mamífers semiaquàtics tan esmunyedissos. Es tracta d'un espai natural molt excepcional, gestionat des de fa 30 anys per una ONG. "És l'únic punt del curs principal del riu Ebre on encara es conserven els galatxos [canals laterals], amb vegetació de ribera idònia, habitats per tot tipus d'espècies com la llúdriga",

"En general a trenc d'alba i al capvespre són els moments ideals per observar fauna", explica Toni Llobet, il·lustrador, naturalista i coordinador de guies de natura

explica Jiménez. D'hàbits nocturns, “bons moments per provar sort són dies d'hivern de molt fred o als vespres d'estiu quan les nits són més curtes”, aconsella Llobet.

Una cabra salvatge /
TONI LLOBET

Reserva de Boumort

És superconeguda per observar cérvols, sobretot durant la brama, entre el setembre i l'octubre. Però també hi ha senglars, guineus, esquiroles i altres ungulats com l'isard i el cabirol. “Conviuen amb el teixó, la fagina, la geneta i el gat salvatge, però són més difícils de veure”, explica Jordi Palau, director tècnic de les Reserves Nacionals de Caça de Boumort, Cadí i Cerdanya-Alt Urgell. Tot i que el cérvol és fàcil de veure per tot arreu, recomana especialment els sectors de Cuberes i de Boumort pròpiament dit. A la web de la reserva hi trobareu rutes i recomanacions sobre com observar el cérvol, però “si és el primer cop que us animeu a veure fauna salvatge, és molt recomanable que ho feu amb guia”, considera Palau.

Parc Natural de l'Alt Pirineu

És l'hàbitat per excel·lència de l'ós bru. A Isil hi trobareu la Casa de l'Os, un museu molt ben equipat on podreu descobrir totes les característiques del més gran dels grans mamífers. “És el més buscat, però la veritat és que s'ha de tenir moltíssima sort per veure'l”, reconeix Llobet. “L'ós bru és un indicador molt potent de qualitat

ambiental i permet frenar actuacions que poden suposar un fort impacte ambiental”, apunta Marc Garriga, director del Parc Natural de l’Alt Pirineu, que també destaca que és un gran atractiu ecoturístic i que hi ha empreses que organitzen rutes per seguir-ne el rastre i conèixer el seu hàbitat. La zona també és molt bona per observar-hi altres mamífers com “el cérvol durant la brama, l’isard, el mufló i la cabra salvatge a l’alta muntanya, i passejant pels boscos és fàcil veure el cabirol”, considera Garriga.

Ulldeter

Si visiteu Vallter 2000 fora de la temporada d’esquí, l’observació de marmotes és quasi assegurada. “N’hi ha en llocs molt diversos, però la pujada de Vallter cap al coll de la Marrana és un indret on les marmotes estan molt acostumades a la gent”, explica Llobet. El xiulet agut que emeten us ajudarà a localitzar-les. “Curiosament, als llocs més remots i solitaris és on els animals són més esquius. En canvi, en indrets on s’hi passa sovint, els animals s’acostumen als humans”, afegeix. Ulldeter també és hàbitat d’isards, on els podeu arribar a veure en grups força grans enfilats als vessants més rocosos.

El Parc Natural del Cadí-Moixeró

Per observar més isards, dirigiu-vos al Cadí. “N’hi ha en qualsevol zona alta, sobretot si també té roques. Un bon lloc, i molt accessible, és coll de Pal”, explica Palau. La zona també és bona per observar cérvols (només a la part del Berguedà), cabirols, senglars i esquirols, entre d’altres.

Parc Natural dels Aiguamolls de l’Empordà

Si aneu a l’observatori de la Torre Senillosa durant l’alba o el crepuscle, no us serà difícil localitzar-hi daines. Un altre moment adequat són els vespres de tardor quan, com els cérvols, ronquen per aparellar-se. També és una bona zona per observar el coipú, “una mena de petit castor, que és una espècie invasora vinguda d’Amèrica, però molt curiosa de veure”, diu Llobet. Amb moltíssima sort, es pot divisar alguna llúdriga. El senglar, la geneta i el turó també són habitants de la zona.

El Parc del Laberint d’Horta, el del Castell de l’Oreneta i el de Can Sentmenat són tres zones urbanes on no és difícil observar-hi esquirols

L'Aguait de Can Teixó

“És el millor lloc per veure carnívors nocturns, com el teixó, la geneta i la guineu”, explica Llobet. Situat a Sant Esteve de Guialbes, al municipi de Vilademuls (Pla de l'Estany), és un aguait creat específicament per observar mamífers forestals. Enmig del bosquet de Can Vidal, és un lloc únic per veure aquests carnívors tan esquius en llibertat buscant aliment durant la nit, i esquiroles saltant d'arbre a arbre durant el dia.

Parcs de Barcelona

El Parc del Laberint d'Horta, el del Castell de l'Oreneta i el de Can Sentmenat són tres zones urbanes on no és difícil observar-hi esquiroles. “Són mamífers que viuen a totes les pinedes de Catalunya, però en aquestes àrees urbanes s'han familiaritzat amb els humans”, explica Josep Piqué, investigador del Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Amb poblacions més petites també es poden veure en altres parcs com els Jardins de Pedralbes i els de Torre Girona o el Roserar de Cervantes. “Sempre és millor anar-hi les primeres hores del dia, quan estan més actius a la recerca de menjar”, detalla Piqué.

Un teixó, a prop d'un toll d'aigua / PEPO NAVARRO

10 CONSELLS PER OBSERVAR FAUNA SALVATGE A CATALUNYA

- Ser silenciós i moure's en petits grups.
- Anar-hi a trenc d'alba i al capvespre i no portar colors llampants per ser menys visible.
- Situar-se a sotavent, és a dir, "que el vent vagi d'allà on creus que hi ha els animals cap a tu per evitar que els arribi la teva olor i fugin", aconsella Llobet.
- Estar immòbil. "Si estàs quiet, difícilment s'espantaran", detalla Llobet.
- Deixar-se acompanyar per un guia expert, si s'és principiant o no es coneix bé la zona.
- Portar binocles o telescopi terrestre.
- Conèixer els rastres i indicis que indiquen la seva presència. "Abans de veure esquiroles, sents soroll a les capçades", exemplifica Llobet.
- Conèixer les èpoques de zel, quan els animals són més actius.
- Aprofitar els hàbits de les diferents espècies, com per exemple "a la primavera, els isards comencen a pujar cap als cims i les marmotes surten dels caus amb més gana que vergonya", explica Llobet.
- Evitar destorbar la fauna salvatge i no tocar ni donar menjar als animals. "Una actitud respectuosa no només és obligada –considera Llobet– sinó que segur que ens proporcionarà més moments gratificants en l'observació de la natura".

Sobreviure a Catalunya: la història de tres mamífers

MIQUEL BERNIS

Article publicat l'octubre del 2018

Els turons, les llúdrigues i les marmotes han sigut animals en perill d'extinció en diferents moments

Catalunya té un bon grapat d'espècies de mamífers que o bé estan en perill d'extinció o bé ho han estat durant les últimes dècades i han viscut una història de recuperació. Alguns casos són ben coneguts, com el de l'os bru, però d'altres és bastant probable que no n'hàgiu ni sentit a parlar. És el cas, per exemple, del turó, un animal que us sonarà més pel seu altre nom: fura de bosc comuna. El turó és un mustèlid carnívor que és bastant popular en països anglosaxons, on se l'utilitza sovint de mascota, però que en canvi és gairebé desconegut a Catalunya. Ajuda al seu anonimament el fet que és un animal molt discret, tant perquè té hàbits bàsicament nocturns com perquè es mou sovint entre matollars i és molt poc visible. "Podria desaparèixer abans que la gent sabés que existeix", lamenta Salvador Salvador, un dels biòlegs que més en saben de turons a Catalunya. Ell ha fet durant els últims anys diversos estudis per analitzar fins a quin punt l'animal està amenaçat a casa nostra i quines en són les causes.

Hàbitat reduït

Fa anys el turó es podia trobar en gairebé qualsevol indret de Catalunya, tot i que no fos gaire abundant. Avui viu només en planes humides de l'Empordà i de la Selva, on hi ha algunes bosses aïllades d'exemplars destinades a desaparèixer. Segons Salvador Salvador, si no s'hi fa res aviat aquest animal deixarà d'existir a Catalunya. Els motius són diversos, però un dels més importants és l'aparició del visó americà, una espècie invasora que s'ha estès com la pólvora i que està arraconant el turó. La història de com el visó americà s'ha escampat per Catalunya té a veure, com us podeu imaginar, amb l'ésser humà. Durant els anys vuitanta hi havia granges que en criaven a Catalunya amb la finalitat de poder utilitzar la seva

preuada pell per fer abrics. Alguns es van escapar i d'altres els van alliberar grups ecologistes que tenien bones intencions però que no van saber entendre el desequilibri a l'ecosistema que podia suposar deixar-los lliures. El fet que la població de conills salvatges i d'amfibis hagi disminuït clarament a Catalunya durant els últims anys també ha complicat la vida als turons, que no tenen tan fàcil trobar el seu aliment.

Els estudis sobre l'estat del turó a Catalunya són tots dels últims cinc anys, ja que fins ara era un animal gairebé obviat o del qual se'n sabia molt poca cosa. Per saber-ne el què i el com s'ha fet servir la tècnica anomenada *fototrampeig*, un sistema que funciona mitjançant càmeres que s'instal·len al terreny i capturen imatges a partir del moment en què es detecta moviment. La tecnologia ha fet relativament fàcil un estudi que fa 15 anys hauria sigut molt més complicat. Salvador Salvador es fa creus que un carnívor amb un aspecte força atractiu com el turó pugui desaparèixer a Catalunya. Els intents de salvar-lo passen per erradicar el visó, reforçar la població de conills i conscienciar la pagesia sobre no desbros-

sar els marges, cosa que faria més fàcil la vida del turó. Obtenir diners per a projectes d'aquest estil és una quimera, però el Zoo de Barcelona està ajudant en aquest procés.

La contaminació afecta la llúdriga

Un altre mamífer que va estar a punt de desaparèixer fa unes quantes dècades és la llúdriga. Els seus problemes també van començar per causes relacionades amb l'acció humana, però en aquest cas pel fet que els nivells de contaminació de l'aire i dels rius van deixar estèrils o van matar molts dels seus individus. Va ser sobretot entre els anys 50 i els anys 80, quan els efectes de la contaminació van ser més forts. Segons l'expert en llúdrigues Jordi Ruiz-Olmo, la contaminació s'estenia per l'aire fins a llocs remots. "Podies anar al Besiberri, a 3.000 metres d'altura, i trobar animals afectats per la contaminació", afirma. El seu rastre s'acumula al llarg de la cadena tròfica, de manera que la llúdriga, un superdepredador, s'empassa la contaminació acumulada durant tota la cadena. Altres animals com l'àguila pescadora, el berrat pescaire o el falcó pelegrí van tenir problemes similars.

La llúdriga també era un enemic dels pescadors, que les mataben perquè pensaven equivocadament que reduïen les poblacions de peixos. Avui se sap que no és així. Com el visó, la seva pell també tenia mercat a la moda, però avui ja no hi ha demanda ni està ben vist.

El pitjor moment per a aquest mamífer va arribar a finals dels vuitanta, moment en què es va extingir a la Cerdanya i a la Terra Alta i va quedar aïllada en alguns rius del Pirineu Occidental, però des de llavors fins ara l'animal s'ha tornat a estendre fins a un 90% del territori que habitava anteriorment.

A la conca de l'Ebre s'hi va recuperar de manera natural, a partir d'un esforç social col·lectiu que ha fet baixar la contaminació i les agressions, i gràcies també a la cura més gran que es té dels espais naturals protegits, que és on majoritàriament habita. Perquè la llúdriga s'estengués per la resta del territori va caldre una reintroducció d'una cinquantena d'individus a l'Empordà.

La llúdriga era un enemic dels pescadors, que les mataben perquè pensaven equivocadament que reduïen les poblacions de peixos. Avui se sap que no és així. Com el visó, la seva pell també tenia mercat a la moda, però avui ja no hi ha demanda ni està ben vist

Unsplash / @danielhouwing

La reinserció de les marmotes

Una altre mamífer que ha tornat amb força a Catalunya és la marmota. La història de la seva reintroducció comença a França als anys 60, per idea d'un caçador d'isards que pensava erròniament que les marmotes distraurien les àguiles i farien que deixessin de caçar isards. El govern francès s'hi va implicar i va portar uns quants individus dels Alps cap al Pirineu. Amb el temps les marmotes van passar la frontera, i a partir dels anys 80 la seva expansió va proliferar clarament, fins al punt que avui dia hi ha un gran nombre de marmotes al Pirineu. El fet que l'animal gairebé no tingui depredadors li ha facilitat la feina; només algunes àguiles, guineus i gossos salvatges se les mengen. Aquests rosegadors ja havien viscut al Pirineu fa més de 10.000 anys, però no es van poder adaptar a l'últim període glacial.

Les marmotes del Pirineu han començat fins i tot a tenir alguns trets particulars com ara l'idioma. Segons l'investigador del CREAF i professor de la UAB Bernat Claramunt, gràcies a estudis fets en els últims anys s'ha pogut comprovar que el crit d'alerta que fan les marmotes del Pirineu té característiques diferents del que fan als Alps. En només 30 anys la seva manera de comunicar-se amb la veu ha evolucionat i té un to més greu que el dels individus dels Alps.

Al Pirineu alguns dels estudis sobre marmotes fins i tot s'han fet amb l'ajuda de turistes. Davant la falta de recursos econòmics, els tècnics del CREAF van idear un sistema de microfinançament mitjançant el qual alguns turistes de la Cerdanya que aportaven diners podien implicar-se en els recomptes, apadrinar una marmota o passar un dia entre els animals.

Una altra cosa que estan estudiant els biòlegs catalans és com està afectant el canvi climàtic a les marmotes, ja que es creu que el fet que el fred vagi de baixa farà que el seu període d'hibernació sigui més curt, o fins i tot podria passar que deixessin de fer-lo. Això podria canviar, per exemple, les vegades que es reproduïen en un any. Podria passar que l'expressió *dormir com una marmota* a Catalunya deixés de tenir sentit ben aviat.

Una família a la recerca de la naturalesa salvatge

THAÏS GUTIÉRREZ

Article publicat el maig del 2015

El fotògraf Andoni Canela, la seva dona i els seus fills ho van deixar tot durant un any per viatjar arreu del món a la recerca d'animals amenaçats: el resultat és el projecte fotogràfic 'Looking for the wild'

Quan a l'Unai Canela, amb 10 anys, li van oferir si volia anar a veure guepards que vivien en un espai tancat a Namíbia, la seva resposta va ser contundent: "No". Tot i que la majoria de nens de la seva edat haurien dit que sí amb els ulls tancats, l'Unai no va voler saber res de guepards que no vivien en llibertat. Està massa acostumat a veure animals salvatges i lliures en el seu hàbitat natural. L'Unai és fill del fotògraf Andoni Canela -guanyador del premi Godó de fotoperiodisme del 2007 i autor del projecte 'El Àrtico se rompe', entre d'altres- i de Meritxell Margarit -periodista de formació i escriptora infantil que es dedica a fer projectes educatius-.

L'Unai, juntament amb la seva germana, l'Amaia, està molt acostumat a veure animals en llibertat perquè durant un any sencer ha viatjat amb la seva família per tot el món a la recerca d'animals amenaçats, perseguint el somni que els seus pares tenien des de feia molt temps.

El fil conductor

L'origen de tot plegat és una passió senzilla: els viatges. "A mi i a l'Andoni sempre ens ha encantat viatjar i feia temps que desitjàvem passar un any fora, recorrent el món", explica la Meritxell. Per això, quan l'Amaia -la petita- va fer tres anys i l'Unai ja en tenia 10, van pensar que havia arribat el moment. L'Andoni, que es dedica a la fotografia de natura, va crear un projecte que justificués el viatge: volia retratar set animals salvatges que estan amenaçats per diferents motius. Un projecte que feia temps que tenia al cap i que no havia trobat el moment de concretar. "Vam començar amb el llop, a la serralada Cantàbrica, que per a mi és l'animal que representa millor la relació tensa i complicada entre l'home i la bèstia", explica l'Andoni. I aquestes relacions es van convertir en el fil conductor del viatge, una ruta que va començar a Cantàbria, va continuar a les grans planures dels Estats Units, on hi ha els bisons, va seguir a la Patagònia, a la recerca dels pumes, va fer parada a l'Antàrtida, amb els pingüins, va continuar a Austràlia, on viu una de les bèsties més perilloses, el cocodril marí, va recalcar a Tailàndia, on hi ha el calau bicorne, un ocell amenaçat per la desaparició de la selva, i finalment es va acabar a l'Àfrica, a la recerca de l'elefant africà. "Set animals per set continents", resumeix l'Andoni, que explica que a cada lloc han intentat muntar un campament base, "una cosa similar a una llar", a prop dels animals i en plena naturalesa, des d'on "treballar i viure era un autèntic privilegi". I els nens, encantats. "El nostre objectiu era acostar-los a la natura, que en gaudissin i n'aprenguessin, que ho visquessin", explica la Meritxell, que també va convertir el viatge en un projecte educatiu. Sota el títol 'Learning in the wild', va crear un projecte dirigit a escoles i famílies per acostar la natura als nens, amb escrits, propostes per treballar a les aules i un blog on l'Unai bolcava les seves experiències i aventures -veritables aventures- que vivia cada dia.

"Vam començar amb el llop, a la serralada Cantàbrica, que per a mi és l'animal que representa millor la relació tensa i complicada entre l'home i la bèstia", explica el fotògraf Andoni Canela

Unsplash / @mudmanuk

Escola a casa

Tant l'Andoni com la Meritxell tenien clar que el viatge era una gran oportunitat perquè els dos nens ampliessin els seus horitzons i no els preocupava que se saltessin un curs escolar. Als Estats Units i a Austràlia els van escolaritzar durant els mesos que hi van ser, però als altres destins la Meritxell es va encarregar de la seva educació a casa, sobretot la de l'Unai, que és obligatòria, seguint el currículum acadèmic del curs que li tocava fer. D'aquesta manera, en tornar a casa, el nen s'ha incorporat a cinquè, que és el nivell que li tocava, i no ha hagut de repetir curs. "Els nens han tornat a casa amb un munt d'experiències increïbles, i sobretot amb la capacitat d'adaptar-se a tot, amb bon humor. Crec que això no té preu", diu l'Andoni, mentre la Meritxell explica que el viatge ha suposat una gran ampliació del seu món, sobretot en el cas de l'Unai, "que ja era un nen molt inquiet i molt curiós, amb moltes ganes de conèixer món".

Natura impactant

Les dunes del Parc Nacional Great Sand Dunes, a Colorado (EUA), són un dels escenaris que el fotògraf Andoni Canela va visitar amb la seva família per al projecte Looking for the wild. A la foto, el seu fill Unai passeja per aquesta zona on els cims de les dunes poden arribar fins als 5.000 metres. Foto: Andoni Canela

Papallones per donar i per vendre

TONI POU

Article publicat el maig del 2017

L'aclaparadora diversitat d'aquests insectes, que ja va fascinar Darwin, continua captivant la ciència actual

Pa-pa-llo-na: els llavis esclaten dues vegades i la llengua acarona el paladar amb cos i ànima. Quatre síl·labes que quan es pronuncien repetidament evocuen un vol delicat i erràtic, una trajectòria imprevisible que pot fer marrada en qualsevol moment per un buf d'aire o una flor més olorosa del compte. Aquesta és una de les imatges que s'associa més freqüentment a les papallones, uns animals la fragilitat i evanescència dels quals semblen el seu tret més característic. Malgrat aquest denominador comú, les papallones o lepidòpters són l'ordre d'insectes més divers després dels coleòpters o escarabats. N'hi ha 150.000 espècies. Una diversitat que sens dubte és aclaparadora i que ja va despertar al segle XIX la curiositat de científics il·lustres, com ara la del mateix Charles Darwin.

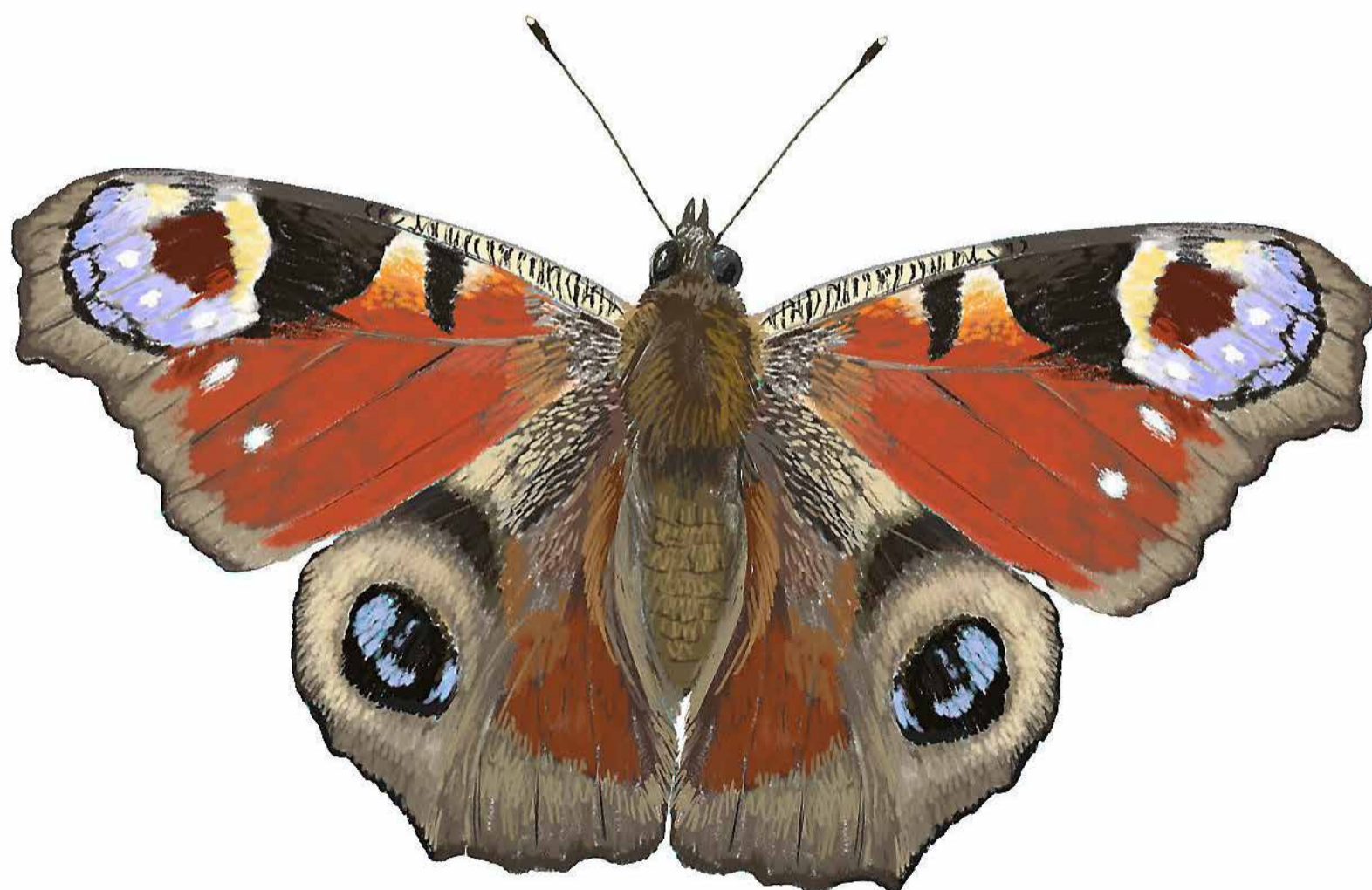
La predicció de Darwin

Quan estudiava els mecanismes de fertilització de les orquídies, el naturalista britànic va rebre un exemplar d'una orquídia de Nadal, descoberta anys enrere a Madagascar. Es tracta d'una planta majestuosa que té unes flors grans i blanques en forma d'estrella. Darwin era un expert a l'hora d'estudiar les rareses del món natural. De fet, és gràcies al seu interès per les extravagàncies en què de vegades es materialitza la natura que va poder desenvolupar una simfonia com la teoria de l'evolució. Quan Darwin va estudiar l'orquídia de Nadal, de seguida va quedar garratibat. Perquè la flor esplendorosa que havia rebut s'allargava fins a la tija en un esperó de gairebé 30 centímetres. El va obrir i va comprovar que al final del conducte hi havia el nèctar, la beguda "divina" que serveix d'aliment a molts insectes. Gràcies a la producció de nèctar, les plantes

atrauen insectes que capturen el pol·len involuntàriament amb els pèls de les potes o del cos, el distribueixen fins a altres exemplars i fan possible la pol·linització.

A partir d'aquest coneixement i dels resultats de la dissecció, Darwin va concloure que per força hi havia d'haver una papallona capaç de xuclar el nèctar de l'orquídia de Nadal. Altrament, la planta no existiria perquè cap insecte podria pol·linitzar-la i la reproducció seria impossible. Però, esclar, això requeria una papallona amb una portentosa trompa de pràcticament 30 centímetres, una cosa mai vista llavors en cap espècie coneguda. Tot i que estava basada en un coneixement sòlid i en una lògica implacable, quan el 1862 Darwin va fer pública la predicció, va ser objecte de mofa i escarni per part de molts entomòlegs de l'època. 40 anys més tard, dos naturalistes que exploraven les jungles de Madagascar van descobrir una papallona nocturna del color de la fullaraca que pertanyia a la família dels esfíngids. Feia prop d'uns 15 centímetres i, tal com havia predit Darwin, tenia una trompa que en feia gairebé 30. No va ser fins al 2003 que, en un document sensacional, es va enregistrar com aquesta falena desplejava la seva trompa serpentejant, la clavava a l'orquídia de Nadal i en xuclava el nèctar.

Paó de dia

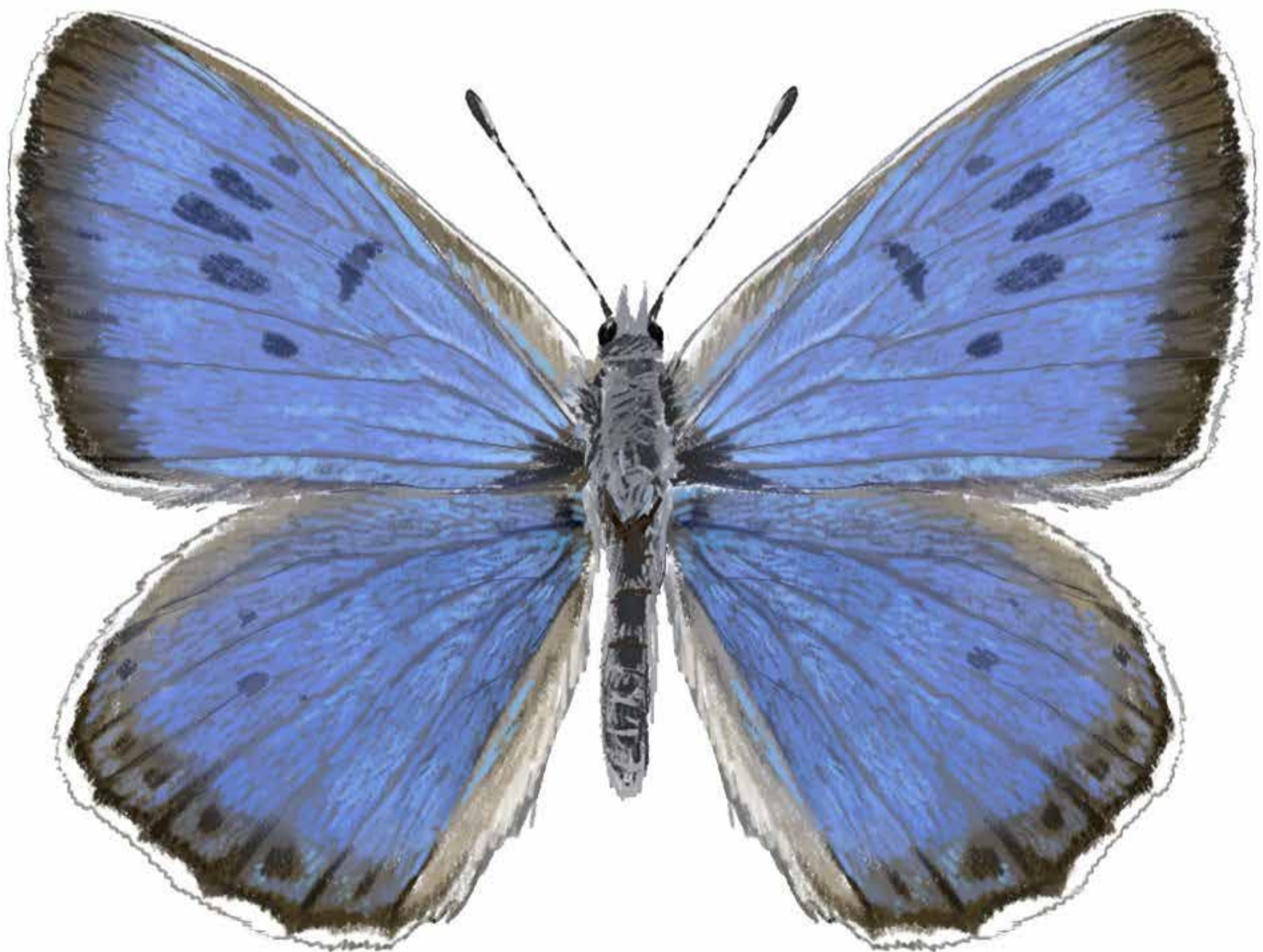

Unsplash / @amyjoyhumphries

Sedentàries o grans viatgeres

Si l'exemple de l'arna predita per Darwin deixa clara una cosa és que la diversitat de la natura és enlluernadora. Més encara en un ordre com els lepidòpters, que sota el vol fràgil que tenen en comú es ramifiquen en tantes espècies. Dins d'aquesta diversitat s'hi compta un nombre ingent d'estratègies d'adaptació i supervivència. Hi ha papallones com la formiguera gran, que passa tota la vida en poques hectàrees i, a més, té un cicle vital més aviat excèntric. En una primera fase, havent desclòs l'ou, l'eruga s'alimenta d'una planta. En un cert moment, es deixa caure a terra perquè les formigues treballadores d'una espècie concreta la confonguin amb una de les seves larves i se l'emportin dins del formiguer. Allà s'alimenta de les veritables larves de formiga fins que s'encapsula dins la cri-sàlide i, al cap d'un temps, ja transformada en papallona, l'estripa i surt a l'exterior per tornar a pondre ous en les mateixes plantes.

Formiguera gran /
TONI LLOBET

Altres espècies, com la papallona migradora dels cards, cada any gasten una de les seves quatre setmanes de vida per desplaçar-se des dels prats catalans fins a l'Àfrica tropical. Un viatge de 4.000 quilòmetres en què travessen el mediterrani, la serralada de l'Atles i el desert del Sàhara. Aquesta migració és igual d'espectacular que la de les famoses papallones monarca, que volen des del Canadà per aplegar-se als boscos de Sierra Madre, a Mèxic, on milions d'individus entapissen literalment els troncs dels arbres.

Papallones llepafils

Des del punt de vista de l'alimentació, en l'univers de les papallones hi ha un ventall de gustos i paladars que rivalitza amb els estímuls que ofereixen els restaurants de cuina tecnoemocional. Hi ha moltes espècies que es poden alimentar d'una gran varietat de plantes, però n'hi ha d'altres que tenen un dels paladars més fins del regne animal. Les blavetes, per exemple, quan encara són erugues, només poden menjar les poncelles d'una espècie concreta de planta. Tot i ser al damunt de l'espècie correcta, si la planta no es troba en el moment adequat del seu cicle vital, l'eruga no té manera de subsistir. No se'n pot menjar les flors. Tampoc les fulles. Només les poncelles, abans que es descloguin en una flor. Aquesta ultraespecialització fa que les blavetes siguin especialment sensibles a qualsevol variació de les condicions ambientals com les que provoca el canvi climàtic. Si el clima canvia i, per exemple, les plantes floreixen abans d'hora, les erugues no tenen temps d'alimentar-se de les poncelles i no arriben mai a ser papallones.

Blaveta comuna /
TONI LLOBET

Jocs de colors

Un dels aspectes més visuals en què es manifesta tota aquesta diversitat és en la coloració. Hi ha papallones que, jugant amb tons de fusta, es mimetitzen completament amb el seu entorn. N'hi ha d'altres que destaquen amb patrons que superen la imaginació de qualsevol pintor. Com que aquesta riquesa cromàtica és fruit de les variacions atzaroses i les pressions de la selecció natural que configuren el procés evolutiu per mitjà del qual les papallones són tan diverses, la coloració està habitualment relacionada amb una funció. Colors llampants com el groc, el carbassa i el vermell combinats amb el negre acostumen a indicar que la papallona és tòxica. És el cas de la papallona monarca. Però feta la llei, feta la trampa: hi ha espècies que, sense ser gens tòxiques, presenten patrons semblants. La seva coloració no és més que un estratagema per enganyar els depredadors. D'altra banda, les papallones d'alta muntanya acostumen a ser de tonalitats fosques, perquè així aprofiten millor la calor d'un sol més feble. I potser un dels tripijocs més refinats del món natural és el que ostenta la papallona paó de dia. Quan se li apropa una mallerenga, obre les seves ales granatoses amb quatre llunes que semblen ulls. Davant la presència d'un animal que, a jutjar per la mida dels ulls, sembla enorme, l'ocell fuig espavordit en una lliçó més que la diversitat natural és pura meravella.

Les papallones d'alta muntanya acostumen a ser de tonalitats fosques, perquè així aprofiten millor la calor d'un sol més feble

Unsplash / @kqpho

“Els animals tenen sentiments, però fem veure que no”

THAIS GUTIÉRREZ

Entrevista publicada l'octubre del 2018

Massimo Vacchetta era un veterinari especialitzat en bovins. L'any 2013, enmig d'una forta crisi personal, un eriçó li va canviar la vida

Massimo Vacchetta era un veterinari especialitzat en bovins que treballava amb granges i indústries de la zona de Cuneo, al nord d'Itàlia, on viu. L'any 2013, enmig d'una forta crisi personal, un eriçó li va canviar la vida, que va fer un gir radical, i així va trobar el que sempre havia volgut fer. Tot i que sembla l'argument d'un conte infantil és una experiència real i, d'aquesta vivència que li va transformar la vida, Vacchetta n'ha fet un llibre, *25 grams de felicitat* (Kitsune Books).

Com va aconseguir un petit eriçó canviar-li la vida?

En aquella època jo treballava de veterinari de bovins i col·laborava amb una clínica de petits animals que tenia un amic. Recordo que un divendres em va demanar si podia cuidar durant el cap de setmana una petita cria d'eriçó que havien trobat. Només tenia dies, era òrfena i pesava 25 grams. La meva missió era salvar-li la vida.

Quina responsabilitat.

I tant. Vaig començar una cursa contra el temps per salvar-li la vida. Estava molt dèbil i no tenia clar si aconseguiria sobreviure. Li havia de donar una llet especial cada dues hores (de nit també), fer-li cures, mantenir-lo a una temperatura adequada... Recordo la sensació d'estar cansadíssim, però amb el pas dels dies vaig descobrir que era feliç cuidant aquell animaló. Jo, que m'havia passat la vida somiant aconseguir coses materials: una casa gran, un cotxe potent, vestits bonics, unes bones vacances cada any..., em vaig adonar que no havia aconseguit ser feliç amb tot allò. Vaig trobar la felicitat cuidant aquell animal tan petitó.

Massimo Vacchetta amb un dels eriçons que cuida al centre de recuperació La Ninna. / FRANCESC MELCION

És sorprenent com va empatitzar amb un animal tan poc usual i desconegut per a molts.

Sí. Però des del primer moment que vaig veure l'eriçó, al qual més tard li vaig posar el nom de Ninna, em va commoure moltíssim. Era una sensació que no tenia des de feia molt temps perquè quan treballes de veterinari el cor se't va endurint.

Per això em sorprèn la seva emoció. M'imagino que treballant tants anys de veterinari devia veure patir molts animals.

Sí, però abans de trobar-me la Ninna no era sensible a aquest dolor, no tenia compassió pels animals. Els veia des del punt de vista professional. De fet, havia vist molts eriçons atropellats al mig de la carretera i simplement passava de llarg.

I per què el patiment d'aquell eriçó sí que li va despertar compassió?

Era un ésser tan desvalgut, tan necessitat, tan desemparat, que em va arribar al cor. A partir del moment que vaig trobar la Ninna tot va canviar i vaig començar a veure els animals des d'un altre punt de vista, i ara entenc els seus sentiments i el seu dolor. Crec que els eriçons ens estan llançant un missatge important: ells són el símbol del mal que fem al planeta i als animals. La Terra és casa nostra -la seva i la nostra-, i l'estem destruint. Hem perdut el 70% de les espècies del planeta en només 40 anys, segons dades de WWF, i hem de començar a fer algun canvi substancial perquè això no és compatible amb la nostra supervivència.

Diuen que una civilització es pot jutjar per la manera com tracta els animals. No en sortiríem gaire ben parats.

No. Utilitzem els animals per als nostres interessos, sense tenir en compte que tenen sentiments, encara que fem veure que no. Si tots sabéssim com es tracta els animals en moltes granges, en la indústria, ens horroritzaríem. Poso un exemple: l'amor de la mare pels seu cadell és universal, no podem fer veure que quan separem una vaca del seu vedell poques hores després de néixer no pateix, perquè sí que pateix, i crida. Aquell dolor és terrible. I no només això, la indústria càrnia està consumint una gran part dels recur-

“Utilitzem els animals per als nostres interessos, sense tenir en compte que tenen sentiments, encara que fem veure que no”

Unsplash / @obamabombama

sos del planeta -dos terços de l'agricultura es destinen al menjar d'animals- i això s'està menjant els boscos i els recursos naturals del planeta.

Com s'explica que un llibre tan personal, amb una història tan íntima, hagi tingut tan èxit?

És increïble, però crec que és precisament perquè en la nostra societat hi ha molta insatisfacció. Llegint aquest llibre a la gent se li desperta la sensació de meravellar-se davant la natura, una sensació que hem oblidat.

Quines conseqüències té la nostra desconexió de la natura?

Jo, gràcies a la Ninna, he començat a apreciar de nou la natura i m'he adonat que és meravellosa, i feia anys que no ho veia: els arbres, el cel, els rius, els animals... Aquesta desconexió és dolentíssima, la societat actual viu tancada a les ciutats. La sensació de passejar per un prat verd mentre et toca el sol és molt beneficiosa i totalment necessària.

I va deixar la feina i es dedica a cuidar eriçons, oi?

Sí. Vaig crear el centre de recuperació d'eriçons La Ninna, el primer a Itàlia d'aquestes característiques. M'hi estic tot el dia i hi dedico tots els meus esforços juntament amb un grup de voluntaris meravellosos.

Jane Goodall alerta que hi ha un tràfic d'animals “terrible” arreu del món, també a Espanya

CRISTINA TORRA

Article publicat el desembre del 2018

L'institut de la primatòloga vol frenar la demanda d'espècies salvatges de països com la Xina

Es calcula que el tràfic il·legal d'animals salvatges, molt sovint de cries que són separades de les seves mares al néixer, mou entre 8.000 i 20.000 milions d'euros a l'any arreu del món, un volum semblant al que mou el tràfic de drogues i armes. Però tal com alerta Jane Goodall, en comptes de desaparèixer, el negoci no para d'expandir-se. “S'ha posat de moda”, ha dit la primatòloga i activista mediambiental des del Museu de la Ciència de Barcelona. I els humans, ha afegit, hem de fer-hi alguna cosa: “Quan protegim el medi ambient també estem protegint el futur dels nostres fills”. Espanya, ha advertit, tampoc se n'escapa; sobretot pel que fa a les desenes de micos macaco que cada any creuen el país des del nord d'Àfrica en direcció a Europa.

Per frenar l'avanç del negoci del tràfic il·legal d'animals, l'Institut Jane Goodall que ella mateixa va fundar ha llançat la campanya de sensibilització 'Forever Wild', en el marc de la qual ha apostat per començar a treballar en l'impacte de la demanda que hi ha en països com la Xina. La mateixa Goodall ha explicat que aquesta és una de les maneres de reduir la magnitud del problema i que han escollit la Xina perquè la compra d'animals salvatges de mida petita s'està popularitzant en algunes regions del país i, de fet, això està fent que els “preus estiguin pujant vertiginosament, en alguns casos més enllà de l'or”.

El tràfic il·legal d'espècies, però, no només afecta l'Àsia. És un problema que està creixent arreu del món –també als Estats Units, a Europa i en determinats països de l'Àfrica– i que està afectant tot tipus d'espècies. Goodall ha parlat, especialment, del repunt del tràfic de ximpanzés; però també de l'augment del negoci de l'ivori, dels pangolins –amb molta demanda per les escates de la seva

La primatòloga Jane Goodall / XAVIER BERTRAL

pell- i de mamífers més grans com el lleó i la girafa. “Cada vegada hi ha més multimilionaris que practiquen l’esport de buscar els lleons amb la cabellera més gran per matar-los”, ha posat com a exemple la primatòloga.

L’altre motiu de la disminució dels exemplars de certes espècies és la desforestació dels boscos i els hàbitats naturals d’aquests animals, així com la contaminació dels oceans, que creix any rere any. Malgrat tot, Goodall ha volgut llançar un missatge en positiu des de Barcelona: “El problema es multiplica, però també cada vegada hi ha més gent apassionada per abordar-lo”.

“Cada vegada hi ha més multimilionaris que practiquen l’esport de buscar els lleons amb la cabellera més gran per matar-los”, diu Jane Goodall

Unsplash / @warnerl

Unsplash / @pic_parlance

L'ésser humà ha acabat amb el 60% de la població animal del planeta des del 1970

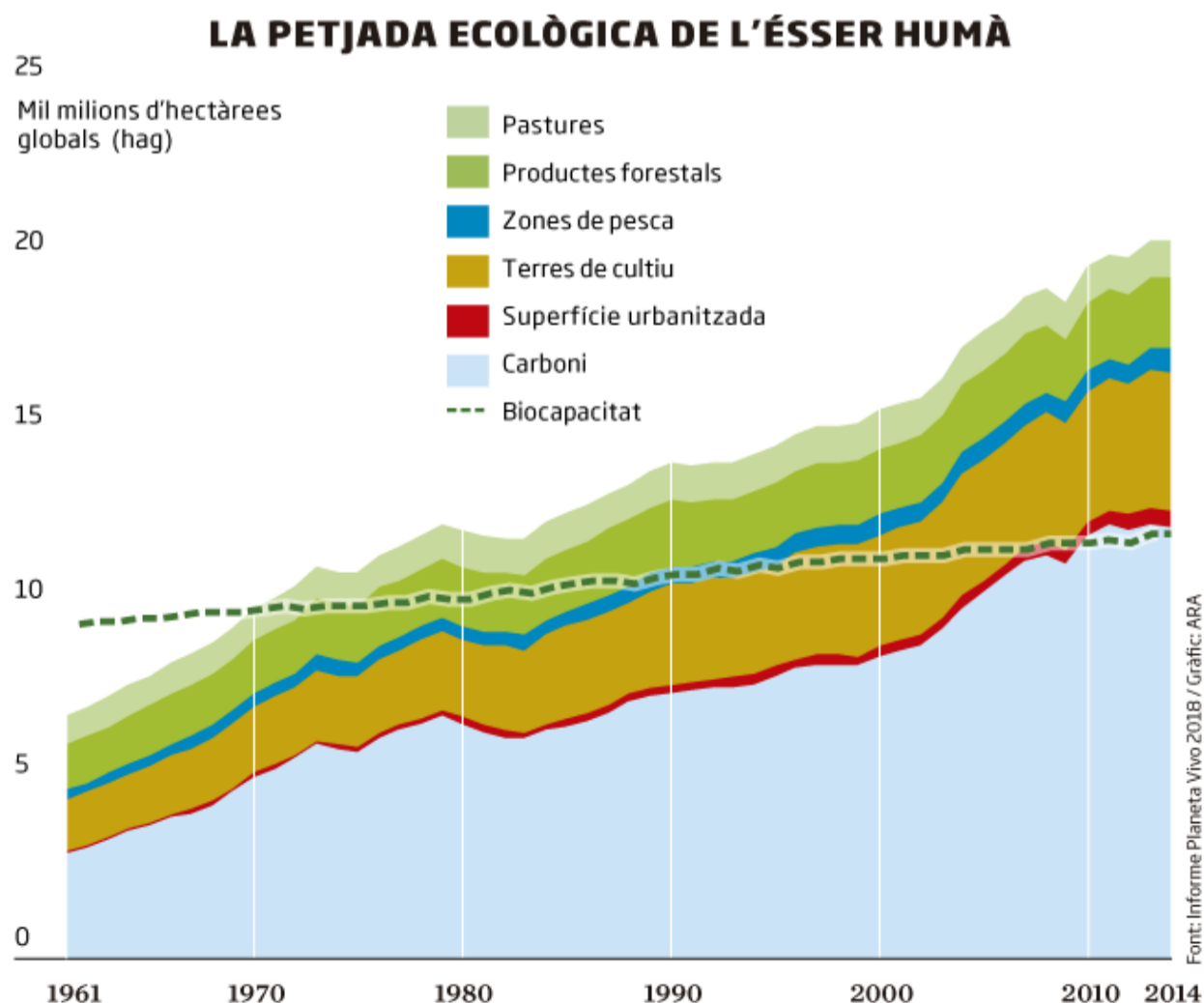
SÒNIA SÁNCHEZ

Article publicat l'octubre del 2018

La regió que més ha patit és l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud, que ha perdut el 83% dels animals salvatges

La població mundial d'animals vertebrats ha disminuït un 60% entre el 1970 i el 2014 per culpa de l'acció de l'ésser humà, segons revela un estudi de WWF. La zona del món més afectada és l'Amèrica del Sud i l'Amèrica Central, on el volum d'aquestes espècies salvatges ha caigut un 89%.

La sobreexplotació, l'extensió de l'agricultura, la reconversió del sòl i el canvi climàtic són les principals causes de la pèrdua de biodiversitat del planeta, que està afectant sobretot les espècies animals d'aigua dolça, que s'han reduït fins a un 83% en el mateix període.

Segons l'informe de l'ONG, només una quarta part de la superfície del planeta està lliure dels impactes nefastos de l'activitat humana, però l'any 2050 es preveu que només sigui una desena part del planeta.

Les selves tropicals s'estan reduint i s'ha perdut un 20% de l'Amazònia només els últims 50 anys. Una pèrdua d'hàbitat que està afectant moltes espècies de mamífers, ocells i amfibis, però també coralls i cícades (plantes antigues), moltes de les quals estan abocades a l'extinció cada vegada més ràpidament.

Des del 1950 s'han extret dels oceans gairebé 6.000 milions de tones de peix. La sobrepesca és la principal amenaça als oceans, però també cada vegada més la presència de plàstics: el 90% dels ocells marins tenen fragments de plàstics a l'estómac.

L'os polar és una de les espècies en perill a causa de la reducció del seu hàbitat pel canvi climàtic /
MICHEL DE NIJS

Unsplash / @creativegangsters

Per tot plegat, WWF exigeix als governs de tot el món un acord internacional per aturar la pèrdua de biodiversitat i de població animal, una mena d'Acord de París com el que es va signar contra el canvi climàtic l'any 2015, però per salvar la natura.

L'informe alerta que les pautes de "consum desmesurat" actuals són insostenibles, perquè generen una sobreexplotació dels recursos terrestres que afecten els ecosistemes, i això no només repercuteix negativament en les espècies animals salvatges, sinó que també té efectes en la nostra salut, els aliments i la seguretat, que depenen d'aquesta biodiversitat.

La degradació del sòl a causa de l'acció de l'ésser humà té un impacte negatiu en el 75% dels ecosistemes terrestres, cosa que redueix el benestar de més de 3.000 milions de persones, afirma l'informe 'Planeta viu'. Els hàbitats d'aigua dolça, com els llacs, els rius i les zones humides, són els més amenaçats, tant per la sobreexplotació i la destrucció com per les espècies invasores, la pesca excessiva, la contaminació i el canvi climàtic.

La població mundial d'animals vertebrats ha disminuït un 60% entre el 1970 i el 2014 per culpa de l'acció de l'ésser humà, segons revela un estudi de WWF. La zona del món més afectada és l'Amèrica del Sud i l'Amèrica Central, on el volum d'aquestes espècies salvatges ha caigut un 89%

Unsplash / @pilgrim

Per als mamífers salvatges, l'àrea d'hàbitat adequada va disminuir un 22% entre el 1970 i el 2010. I fins i tot les abelles i altres pol·litzadors indispensables per a la natura i la seguretat alimentària de la població mundial estan sota amenaça creixent, alerta l'ONG.

Unsplash / @marcinjozwiak

Tot i que la tecnologia i les noves tècniques d'ús del sòl han fet que la "biocapacitat" del planeta augmenti un 27% els últims anys, això no ha sigut suficient per seguir el ritme del creixent consum humà, que ha fet que la nostra petjada ecològica creixi un 190% en el mateix període.

Les emissions de CO₂ per la crema de combustibles fòssils ja suposa el 60% de la nostra petjada ecològica al món i per si sola arribaria al llindar de la biocapacitat del planeta, però encara cal afegir-hi l'agricultura, la desforestació, la ramaderia, la sobrepesca i la urbanització.

"Estem empenyent la natura cap a l'abisme", alerta sense embuts l'informe de WWF, que adverteix dels canvis accelerats que s'estan produint en el que molts científics consideren ja l'etapa de l'antropocè (era geològica en què l'"Homo sapiens" té el principal impacte sobre la Terra). Un impacte que ha comportat "molts beneficis a la societat humana, però també molts efectes negatius". "La Terra està perdent la biodiversitat en una taxa experimentada només durant les extincions massives", diu l'informe, i això només anirà a pitjor a mesura que s'emetin més tones de carboni a l'atmosfera.

Els pingüins de l'Antàrtida, en perill

SÒNIA SÁNCHEZ

Article publicat el febrer del 2020

Algunes colònies d'aquests animals han disminuït un 77% en els últims 50 anys

A Elephant Island, una petita illa propera a la península Antàrtica, hi ha un dels hàbitats de pingüins carablancs més important del món. L'any 1971 va ser l'última vegada que es van comptar oficialment les colònies d'aquests animals a l'illa, i hi havia 122.500 parelles reproductores. Ara una expedició científica organitzada per Greenpeace al continent antàrtic ha revelat que només hi queden 52.786 parelles.

Greenpeace també ha comprovat que, en aquests 50 anys, algunes de les colònies de l'illa han patit disminucions del 77% dels seus exemplars, una caiguda molt dràstica que és indicativa dels canvis que pateixen els seus hàbitats, i que transformen les seves condicions de vida. Greenpeace denuncia que el canvi climàtic és la principal explicació darrere d'aquesta despoblació.

Els pingüins "han de caminar distàncies més llargues per trobar els aliments, i el canvi en la temperatura de l'aigua també comporta canvis en aquests aliments", diu a Efe el coordinador de la campanya oceànica de Greenpeace, Mauricio Ceballos.

El 6 de febrer del 2020 l'Antàrtida va batre un rècord de temperatura màxima històrica a l'arribar als 18,3 graus, una prova de com el canvi climàtic impacta amb força sobre aquest continent i, per tant, sobre la fauna que l'habita. A més, la proliferació de bases de diferents països en aquest indret remot del món ha augmentat la interacció humana amb les colònies de pingüins, un fenomen que tampoc juga a favor de la seva subsistència.

Els pingüins carablancs són una espècie autòctona de l'Antàrtida molt present a l'hemisferi sud. Es caracteritzen per una franja negra que els recorre el mentó, i que fa l'efecte d'una cinta que els prové del cap, com si duguessin un casquet

Greenpeace ha esgrimit les dades per demanar la instal·lació de “santuaris lliures d’activitat humana” on aquests animals puguin desenvolupar la seva existència tranquil·lament, una petició que s’emmarca en el seu projecte per un tractat global per als oceans, que busca protegir la fauna oceànica de tot el món.

Els pingüins carablancs són una espècie autòctona de l’Antàrtida molt present a l’hemisferi sud. Abans de l’estudi de Greenpeace, s’estimava que la seva població arreu del món era d’uns vuit milions. Es caracteritzen per una franja negra que els recorre el mentó, i que fa l’efecte d’una cinta que els prové del cap, com si duguessin un casquet. Acostumen a fer uns 72 centímetres i a pesar entre els 3 i els 5 quilos.

Un científic recomptant la població d’una colònia de pingüins carablancs en una imatge cedida per Greenpeace / CHRISTIAN ASLUND / GREENPEACE / EFE

Neix la Thembi, una cria de girafa, al Zoo de Barcelona

Article publicat el febrer del 2020

Els visitants van presenciar el part sense que ni la mare ni el cadell se sentissin amenaçades

El Zoo de Barcelona ja compta amb un animal més. Es diu Thembi i és una cria de girafa. Va néixer el passat 10 de febrer del 2020 i és filla de la Nuru, que té 10 anys i que va arribar a les instal·lacions de la capital catalana el 2011 procedent del Zoo d'Emmem. La cria, acompanyada de la seva mare, romandrà uns dies als dormitoris de la instal·lació de les girafes abans d'ajuntar-se amb la resta del grup. D'aquesta manera, l'equip de cuidadors podran atendre amb més cura les necessitats de totes dues. L'actual instal·lació de les girafes va permetre que els visitants poguessin gaudir del part del cadell, sense que cap de les dues se sentissin molestes ni amenaçades, segons ha informat l'Ajuntament de Barcelona en un comunicat. La cria és de les subespècie Rothschild.

La gestació de les girafes dura de 450 a 468 dies i, normalment, pareixen una sola cria quan ja mesura gairebé dos metres d'alçada. A diferència de la majoria dels mamífers, la mare dona a llum dreta i fins tot mentre camina. Durant les dues primeres setmanes passen la major part del temps ajagudes, protegides per la mare.

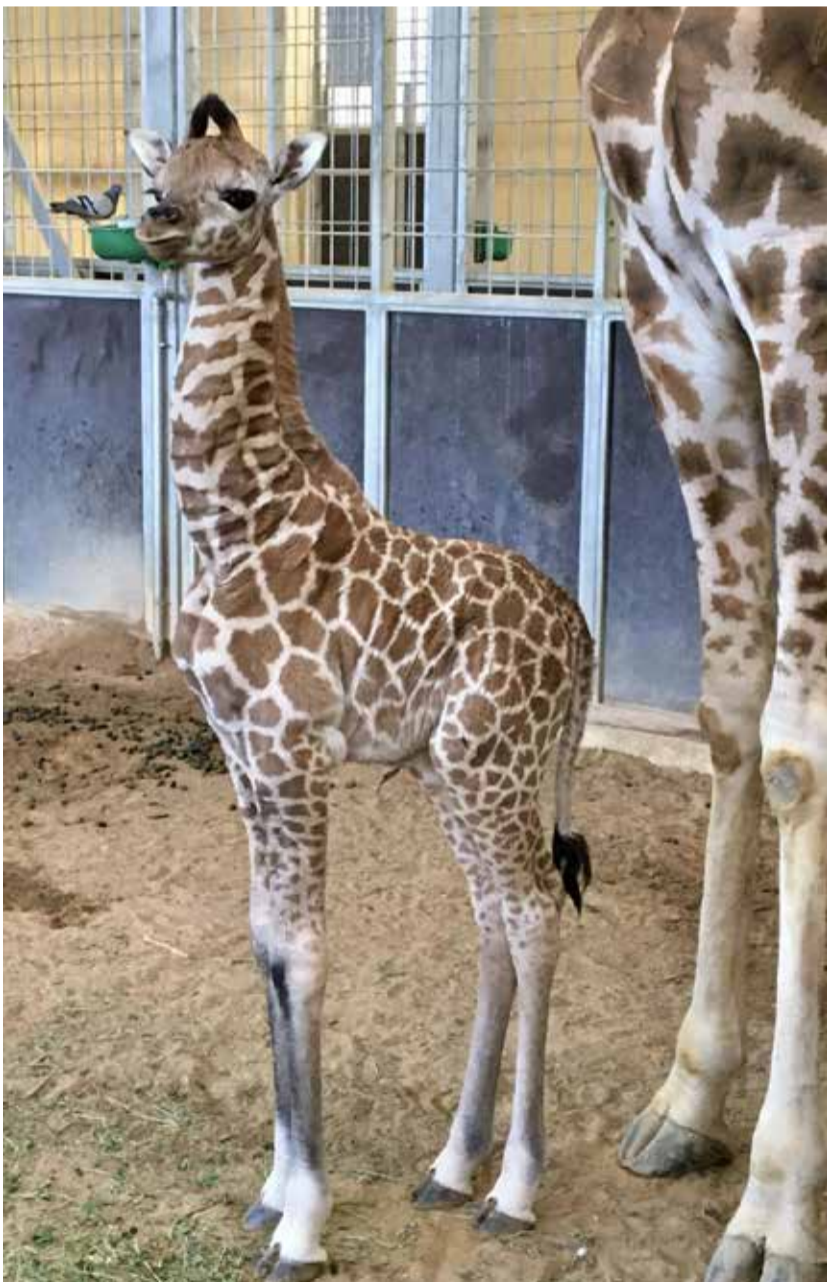
El Zoo de Barcelona participa en el Programa Europeu de Conservació de Girafes, les quals la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (IUCN) considera com a espècie amenaçada. Antigament, la girafa s'estenia per gran part d'Àfrica, però la progressiva desertització del seu hàbitat a causa de les activitats humanes, com la desforestació, la caça furtiva o els conflictes geopolítics, ha restringit molt la seva àrea de distribució. De fet, només queden poblacions dins dels parcs nacionals i altres àrees protegides.

La gestació de les girafes dura de 450 a 468 dies i, normalment, pareixen una sola cria quan ja mesura gairebé dos metres d'alçada

Nou model

Per això, l'Ajuntament de Barcelona considera que es fa "imprescindible" l'existència d'aquesta espècie en parcs zoològics amb l'objectiu de crear una reservori de més de 500 individus per a possibles reintroduccions quan les condicions dels seus hàbitats naturals ho facin viable. En aquest sentit, la Fundació Barcelona Zoo està estudiant un projecte de col·laboració amb les autoritats del Níger per a la conservació *in situ* de la subespècie de girafa peralta, la més emblemàtica del Sahel, i així poder assegurar la viabilitat de la seva reduïda població.

La tinent d'alcaldia Laia Bonet ha celebrat el naixement de la girafa: "Treballar per a les espècies amenaçades o amb disminució d'individus és fonamental per aturar la pèrdua de biodiversitat del planeta". El nou model del Zoo de Barcelona és que esdevingui un centre de referència de primer ordre en la conservació i preservació de la biodiversitat i en la cura del benestar dels animals.

La filla de la Nuru, una cria de girafa al Zoo de Barcelona / AJUNTAMENT DE BARCELONA

MARTA TAFALLA

Professora de filosofia a la UAB

El necessari debat sobre la caça

No, la natura no necessita els caçadors. A la Terra hi ha vida des de fa 3.700 milions d'anys i sempre s'ha regulat ella mateixa

Dues de les ONG ecologistes més importants de l'Estat han posat la caça en el punt de mira. D'una banda, Ecologistes en Acció ha publicat un rigorós informe sobre els seus efectes nocius; de l'altra, SEO/Birdlife ha engegat un procés de debat intern per decidir la seva posició sobre aquesta activitat.

La necessitat d'un debat sobre la caça s'emmarca en la crisi ecològica que els humans estem provocant. Els nostres avantpassats caçadors-recol·lectors van caçar durant milers d'anys per supervivència, però ara la situació és ben diferent. No sols ens hem reproduït fins a superar els 7.400 milions de persones, sinó que ens hem deixat enlluernar per la creença en la nostra suposada superioritat i pels ideals d'un capitalisme embogit. Hem oblidat que la natura és una xarxa de milions d'espècies diferents que conviuen en ecosistemes compartits, i hem preferit creure que som els propietaris del planeta i que tenim el dret de dominar-lo i explotar-lo. El resultat són ecosistemes arrasats, malbaratament de recursos, elevats graus de contaminació, canvi climàtic i més de 23.000 espècies d'animals i plantes en perill d'extinció.

Per fortuna, una part creixent de la societat és conscient que el problema més greu que tenim és la nostra pèssima relació amb la natura. Tanmateix, la recerca d'una relació millor s'ha desenvolupat en dos moviments diferents, amb afinitats però també amb desacords. D'una banda, els ecologistes posen l'accent en la preservació d'espècies i ecosistemes. De l'altra, els animalistes es centren en la defensa dels individus, de cada animal particular. En algunes qüestions treballen plegats, però en d'altres pateixen ten-

sions. Moltes persones ens sentim membres dels dos moviments i els voldríem més propers; un apropament que ara es comença a donar sumant arguments contra la caça.

Els animalistes rebutgen fermament la caça perquè significa posar fi a la vida d'un individu per plaer o per negoci. Defensen que els humans no som propietaris de la vida dels altres animals, i que matar un llop, un porc senglar, un cérvol o una perdiu implica privar de la seva vida un subjecte amb capacitats cognitives i emocionals, amb personalitat, desitjos i memòria, alhora que causa patiment a la seva família (sí, els animals salvatges també tenen família). Els ecologistes, en canvi, han estat tradicionalment més disposats a acceptar certes formes de caça regulada si no posaven en risc les espècies. Però ara veiem que cada cop més ecologistes s'afegeixen a les crítiques a la caça, denunciant que desequilibra espècies i ecosistemes.

Els caçadors es defensen dient que ells regulen les poblacions, però la realitat és que comencen caçant els depredadors, i així després tenen l'excusa per caçar els herbívors que s'han reproduït massa. I la manera com cacen causa greus desequilibris: maten els cérvols més sans i forts que podrien deixar millor descendència; maten els llops adults mentre estan educant les cries; introdueixen espècies exòtiques per caçar-les; crien animals en granges cinegètiques per caçar-los; omplen el camp de verí, ceps, llaços i paranys que maten indiscriminadament; fereixen i maten "per accident" espècies protegides; fragmenten els hàbitats amb tanques cinegètiques, i extingeixen espècies. No, la caça no regula les poblacions. I no, la natura no necessita els caçadors. A la Terra hi ha vida des de fa 3.700 milions d'anys i sempre s'ha regulat perfectament ella mateixa; els humans fa només 200.000 anys que existim i ja ens hem convertit en el pitjor dels problemes.

Ens cal comprendre que els animals no són plagues ni molèsties, ni trofeus ni recursos econòmics, sinó els legítims habitants d'aquest planeta. Si estudiem les altres espècies entendrem que cadascuna té el seu paper a la biosfera, que totes són necessàries i es necessiten les unes a les altres. Si les entenem, podrem aprendre a conviure amb elles, i també gaudir de la seva intel·ligència i la seva bellesa. Així com els humans hem d'aprendre a conviure entre cultures diferents, acceptant la pluralitat, resolent els conflic-

Els animals no són plagues ni molèsties, ni trofeus ni recursos econòmics, sinó els legítims habitants d'aquest planeta

tes des de l'ètica i el respecte, també hem d'aprendre a conviure amb els animals, que són els nostres parents i veïns. La riquesa de la Terra és la seva biodiversitat, i els humans som valuosos en tant que som part de la biodiversitat, no en tant que som la causa de la seva destrucció.

Unsplash / @sebastianpoc

Unsplash / @rthiemann

MARTA SEGARRA

Directora de recerca al CNRS

La fàbrica d'animals

Plantejar-nos el tracte que donem als anomenats 'animals' fa sorgir qüestions ètiques entre els humans

En una època com la nostra en què es qüestionen les fronteres, tant físiques com simbòliques, la que existeix entre la humanitat i l'animalitat és una de les més sòlides. Ens definim com a humans en oposició als anomenats 'animals', i aquesta diferència essencial entre l'humà i l'animal és a la base de la concepció clàssica del subjecte. Cal pensar, però, que aquesta frontera no és estable, sinó que ha variat al llarg de la història: als mal anomenats 'pigmeus' (apel·latiu pejoratiu que es refereix a diverses ètnies africanes), se'ls considerava, fa només un segle, animals susceptibles de ser caçats i tancats en una gàbia per mostrar-los a un públic europeu.

L'animalització d'éssers humans s'ha utilitzat, a més, per fer-los 'utilitzables' per a l'explotació laboral (els esclaus capturats a l'Àfrica) o per a la simple diversió (els zoos humans tan populars a les exposicions universals del segle XIX i fins a la Primera Guerra Mundial). Aquesta animalització fins i tot pot convertir alguns d'aquests éssers en 'liquidables' o 'matables', mitjançant el que el filòsof Jacques Derrida qualifica de matança o mort "no criminal", que és exactament el que fem de forma rutinària amb molts dels animals no humans, els que criem i matem per al nostre consum.

Té raó qui diu que matar animals per menjar-los forma part de la nostra cultura, catalana, espanyola i occidental, però el que ha canviat en els darrers cent anys és que avui dia aquesta matança "no criminal" no és motiu de festa grossa i rituals diversos, com es feia a pagès amb la matança del porc, per exemple, sinó que es produeix lluny de la mirada pública, a l'escorxador, que és un lloc literalment 'invisible'. I, sobretot, el que ha variat és que aquest

En una època com la nostra en què es qüestionen les fronteres, tant físiques com simbòliques, la que existeix entre la humanitat i l'animalitat és una de les més sòlides

Unsplash / @pierredb

hàbit alimentari ha adquirit proporcions desmesurades, i nocives pel que fa a la sostenibilitat del planeta, tal com mostren les xifres de consum d'aigua, d'hectàrees de camps de cultiu i de pol·lució derivats de la cria massiva d'animals.

Pel que fa al seu sacrifici, als països occidentals pràcticament només queden escorxadors 'industrials', en què la matança està mecanitzada i organitzada en una línia de producció, com en una fàbrica. No és que aquest procés del sacrifici d'animals s'assembli a una línia de producció automàtica, és que n'és una: recordem que Henry Ford, el pare de la cadena de muntatge, es va inspirar en el que podríem anomenar 'cadena de desmuntatge' (ja que es dedicaven a l'esquarterament dels cossos d'animals morts) dels escorxadors de Chicago. No hem d'oblidar tampoc que els nazis es van inspirar en la línia de producció fordiana per dissenyar el procés d'extermini de les persones jueves, i també gitanes, homosexuals, amb cossos o ments 'anormals', o simplement opositores polítiques.

Relacionar els camps de la mort amb els escorxadors pot semblar exagerat i fins i tot ofensiu; el personatge d'Elizabeth Costello, creat pel premi Nobel de literatura J.M. Coetzee, rep crítiques escandalitzades, al llibre titulat 'Les vides dels animals', per fer aquesta comparació. Però val a dir que l'han feta moltes persones jueves, i fins i tot supervivents dels camps com ara Primo Levi. L'escriptor jueu Isaac Bashevis Singer, que també va rebre el premi Nobel de literatura, qualifica, de manera provocadora, d'"etern Treblinka" la cria industrial d'animals domèstics per ser menjats.

Tant en els camps d'extermini nazis com en els escorxadors, la matança que s'hi fa es considera "no criminal" perquè qui rep la mort s'identifica no només amb un ésser inferior a la pròpia "raça" o espècie, sinó fins i tot amb matèria inerta o matèria primera, amb 'coses' de les quals podem disposar sense recança. Recordem que el procés de criminalització dels jueus va començar als anys trenta comparant-los amb animals reputats nocius i invasors com les rates: "Són a tot arreu", "Ens prenen el menjar", "Ens ataquen"... fins a arribar a jutjar-los com un conjunt homogeni, com una plaga composta per elements no singulars. Ens hauria d'alertar que en els darrers anys, certes veus polítiques (i no només d'extrema dreta)

facin servir el mateix tipus de llenguatge per parlar de les persones refugiades o migrants que arriben a les portes d'Europa.

En aquest sentit, afirmar que els límits de la comunitat humana no són estables, i problematitzar la frontera que separa estrictament animals humans i no humans, no equival a esborrar les diferències i assimilar l'altre al que soc jo. Però plantejar-nos el tracte que donem als anomenats 'animals' (com si nosaltres no ho fóssim també) fa sorgir qüestions ètiques que no només afecten aquesta relació, sinó també la que mantenim els diferents grups i individus de la mateixa espècie.

Unsplash / @benjmater

MARTA TAFALLA

Professora de filosofia a la UAB

Article publicat l'abril del 2019

El problema no són els senglars

Les altres espècies són la xarxa de la vida de la qual depèn la nostra pròpia existència

Resulta molt decebedora la mesura presa per la Generalitat de pagar als caçadors per matar porcs senglars: 50 euros per cada animal abatut, des del 15 de març fins a finals d'abril, en quatre comarques de Girona. I resulta decebedor per dos motius. El primer: si s'ha de reduir la població de senglars, no cal recórrer a la caça. La Facultat de Veterinària de la UAB, amb el suport de diferents ajuntaments del Vallès Occidental, la Diputació de Barcelona i entitats animalistes i ecologistes, està utilitzant una vacuna anti-conceptiva que aconsegueix reduir la població d'aquesta espècie. La vacuna no tan sols és menys cruel que la caça, sinó també més eficaç, i evita un problema seriós generat pels caçadors: quan els animals en fugen espantats, poden travessar corrent les carreteres o entrar a les ciutats.

El segon motiu el trobem si ampliem la mirada. Malgrat que se'ns diu reiteradament que hi ha un excés de porcs senglars, la realitat és més complexa. Els éssers humans, que ens hem reproduït fins a superar els 7.600 milions, estem desequilibrant els ecosistemes i exterminant la fauna salvatge. Segons l'estudi del 2018 'The biomass distribution on Earth', de tots els mamífers que hi ha a la Terra, només un 4% són salvatges. El 96% som humans i els nostres animals domèstics: animals criats per fer-nos companyia, per treballar i sobretot animals criats per la indústria ramadera. No hi ha un excés d'animals salvatges com el porc senglar, sinó un excés d'animals domèstics com el porc.

L'excusa que ha donat la Generalitat per caçar senglars és la por que arribi a Catalunya la pesta porcina africana, que està fent estralls en la indústria porcina asiàtica i s'ha detectat també en

La nostra concepció dels animals està molt influïda per les indústries cada cop més poderoses que els exploten a canvi de beneficis

alguns països europeus. Si arribés a Catalunya, causaria pèrdues econòmiques a la indústria catalana del porc, que no podria exportar durant un temps. Però és precisament la cria industrialitzada arreu del món de grans quantitats de porcs en espais reduïts i condicions higièniques molt qüestionables el que fa proliferar les malalties infeccioses. És a dir: l'avarícia de la indústria ramadera, que cria els animals en condicions cada cop més brutals per augmentar els beneficis, és el que afavoreix la propagació d'aquestes malalties. Per combatre-les, el que necessitem és menys ramaderia i més fauna salvatge.

La nostra concepció dels animals està molt influïda per les indústries cada cop més poderoses que els exploten a canvi de beneficis, i ens costa entendre que les altres espècies que conformen la biosfera no són una font de guanys econòmics, sinó la xarxa de la vida de la qual depèn la nostra pròpia existència. Els porcs només són criats per fer negoci, però la fauna salvatge és imprescindible per mantenir ecosistemes sans. Ara bé, la fauna salvatge també ha d'estar equilibrada, i per això ens convindria recuperar aquelles espècies que hem foragitat, com el llop, el linx i l'ós, que són fonamentals per mantenir les cadenes tròfiques i la biodiversitat.

Unsplash / @sandym10

ALBERT PLA NUALART
Escriptor i lingüista

Els límits dels drets dels animals

L'any 1975 l'australià Peter Singer publica *Animal liberation*. La idea central es remunta al filòsof del XVIII Jeremy Bentham, que assegura que la pregunta crucial no és si un animal pot raonar o parlar, sinó si pot patir, si és o no un ésser sentent. De la capacitat de patir -creuen Bentham i Singer- emanen drets. Des d'aquest punt de vista, és menys sentent un embrió humà que un porc adult i seria menys condemnable avortar que fer patir porcs per menjar-se'ls. Entre altres raons, perquè menjar o no pernil no comporta en general el trauma que pot comportar per a una dona tenir un fill.

L'antropocentrisme, que ja va patir un cop dur amb Copèrnic, esdevé més qüestionable amb Darwin. ¿Hi ha un salt, una barrera insuperable, entre els humans i els altres animals -a l'hora de sentir (o fins i tot pensar)- o hi ha un contínuum? Ser ètic, per a Singer, és posar-te en el lloc d'altres éssers sentents que són afectats per les teves accions. No és ètic, doncs, menjar carn sense preocupar-se del patiment que això causa. Per què a tants això no els planteja cap problema? Singer diria que per les mateixes raons que fa 200 anys homes il·lustrats i sensibles com Jefferson podien posseir esclaus. Seguir la norma social no sol suscitar grans dilemes ètics.

Quedi clara, però, una cosa: cap filòsof de prestigi, incloent-hi Singer, discuteix que els drets dels humans com a éssers que culminem l'evolució han de prevaler -en cas de conflicte- sobre els de qualsevol altre animal. ¿Creure que la culminem és supremacista? No, és una veritat científica i és profundament irracional negar-ho. Que no siguem tan excepcionals no vol dir que no hi hagi cap salt qualitatiu. ¿Hi ha contínuum? No pas en el món moral. Mai jutjaríem un lleó per atacar una gasela. Tots els drets humans comporten deures i això els fa qualitativament diferents dels dels altres animals. Reconèixer drets als altres animals és un salt endavant

Reconèixer drets als altres animals és un salt endavant en el progrés moral, igualar-los amb els drets humans és una forma de barbàrie

vant en el progrés moral, igualar-los amb els drets humans és una forma de barbàrie.

És essencial tenir-ho clar perquè l'ètica és un món de valors en conflicte. Els dilemes ètics gairebé sempre exigeixen plantejar-se quins valors han de prevaler. ¿Salut pública per als animals? Si això comportés menys salut pública per als humans -el pressupost és el que és- em semblaria una gran animalada.

Cal ser molt prudents quan diem "igual com els negres o les dones eren considerats inferiors, ara els animals..." L'únic que ho iguala és que són exemples de progrés moral. Mai hem de perdre de vista que els negres i les dones sempre han sigut tan humans com qualsevol humà i que, per contra, els animals -tot i tenir drets- ni són humans ni tenen els mateixos drets. Pot semblar obvi, però veient l'èxit de manifestacions com les motivades per la mort de la gossa Sota, em temo que no ho és tant. Perquè és cert que un gos és més fàcil d'estimar que una persona, però seria molt trist que ens deixéssim anar en aquesta discapacitat emocional.

Unsplash / @jamie452

EZE PAEZ

Filòsof. UPF-Centre for Animal Ethics

Article publicat el febrer del 2019

La igualtat moral dels animals

Els visitants van presenciar el part sense que ni la mare ni el cadell se sentissin amenaçades

En una columna recent a l'ARA, Albert Pla Nualart admetia que reconèixer drets als animals seria un pas endavant en el progrés moral de la humanitat, tal com ho ha estat el rebuig del sexisme o del racisme. Hem d'estar molt d'acord amb ell. Ara bé, sosté alhora que acceptar la igualtat moral dels altres animals seria anar massa lluny. En cas de conflicte, els interessos humans han de prevaldre sempre. Així ho reconeixerien tots els filòsofs i així es desprendria de la "veritat científica" que els éssers humans són la culminació de l'evolució. Pla Nualart s'equivoca.

Primer, és fals que de la teoria de l'evolució es pugui inferir que els humans són culminació de cap procés. Per tal que fos així, seria necessari que la natura hagués seguit algun pla de perfecció gradual el resultat més excel·lent del qual hem estat els éssers humans. Els altres animals serien, sota aquest criteri, menys perfectes. Però la natura no és un agent intel·ligent que operi segons un pla. A més, no hi ha cap altra força de selecció de les característiques dels organismes al llarg del temps que l'aptitud per sobreviure fins a l'edat reproductiva i transmetre els seus gens. Sota aquest criteri, tots els organismes actualment existents són igualment excel·lents, perquè tots han reeixit d'un procés idènticament llarg d'adaptació al medi.

Encara que no fos així, però, de poc valdria per a l'argument de Pla Nualart. Que els éssers humans estiguessin més ben adaptats al medi que altres animals no ens diria res sobre quina consideració moral mereixen uns i altres. No pot ser d'una altra manera. Ni de la biologia ni de cap altra disciplina empírica es poden inferir pre-

ceptes morals. És, doncs, ell qui no ha comprès la veritat científica i qui en treu, irracionalment, conclusions ètiques.

Segon, molts filòsofs, incloent-hi Peter Singer, defensen explícitament la igualtat moral dels animals. És a dir, que els seus interessos en no patir, no morir i gaudir de les seves vides importen tant com interessos similars d'éssers humans. Per exemple, si, per hipòtesi, punxar un porc provoca a l'animal un patiment tan intens i de la mateixa durada que el que provocaria a un ésser humà, seria discriminatori no donar el mateix pes als dos patiments.

Com podria no ser així? Un és humà, l'altre no. Però en quina taxonomia ens classifiquin per causa dels nostres gens és ben irrelevant moralment. Un pot ser més intel·ligent que l'altre. Però no creiem que éssers humans menys intel·ligents, fins i tot amb capacitats semblants a les de molts animals, mereixin menys consideració ètica. O que el fet que no puguin tenir deures els faci mereixedors de menys protecció legal. Interessos similars han de ser similarment considerats i protegits. Discriminar per raó d'espècie (l'especisme) és tan injustificat com fer-ho per raó de gènere o pel color de la pell.

Unsplash / @marius

Unsplash / @gerandeklerk

Unsplash / @jfbrou

Això implica, certament, que no es pot establir la regla general que, en cas de conflicte, sempre hauran de prevaldre els interessos humans. Però seria igualment incorrecte dir que en cap cas es poden establir prevalences. El que cal és ponderar imparcialment els interessos en disputa. Diferents casos donaran resultats diferents. Per exemple, és clar que l'interès humà en gaudir del gust de productes d'origen animal és trivial en comparació amb els interessos en no patir dels animals sota explotació. Cal oposar-se a aquestes pràctiques.

Però suposem que ens trobem en el dilema de salvar un gos o un nadó. En general, els éssers humans tenen vides més llargues i amb més elements positius que un gos. Sota incertesa, seguir la regla de salvar el nadó és la que esperablement ens farà encertar més vegades. Amb més dades sobre el futur que espera a l'un i a l'altre, potser hauríem d'escollir de manera diferent. L'important, però, és que l'espècie a la qual pertanyen és totalment irrellevant per a la nostra decisió.

Així, no hi ha cap "discapacitat emocional" en reconèixer els altres éssers sentents com els nostres iguals morals. Estendre la compassió a tots els que gaudeixen i pateixen amb les seves vides és el que resulta de raonar imparcialment i desapassionadament. En una societat justa els interessos bàsics dels animals estarien tan jurídicament protegits com els dels humans. Aquest sí que seria el pas més gran que la humanitat hauria fet mai en el seu llarg i tortuós camí de progrés moral.

En una societat justa els interessos bàsics dels animals estarien tan jurídicament protegits com els dels humans. Aquest sí que seria el pas més gran que la humanitat hauria fet mai en el seu llarg i tortuós camí de progrés moral

Els grans perills d'alliberar petits animals

MIQUEL BERNIS

Article publicat el març del 2019

Les espècies invasores són un risc important per a la supervivència de la fauna autòctona

Un test d'embaràs fent servir una granota. Així podria haver començat l'expansió d'un fong que pot posar en perill diverses espècies d'amfibis. Eren els anys 30 quan diversos investigadors sud-africans van descobrir una prova inèdita que determinava amb fiabilitat si una dona estava embarassada. L'anomenat test de la granota consistia en injectar orina de la possible embarassada sota la pell de l'animal; si l'orina contenia l'hormona gonadotropina coriònica humana (hCG), senyal d'embaràs en les dones, la granota feia una posta d'ous en menys de 24 hores. Una mateixa granota es podia fer servir per a diferents tests si es deixava un mes de marge entre un test i un altre. El test es va dur a terme amb l'anomenada granota africana d'ungles, que no va trigar a ser reclamada en molts llocs del món.

Es creu que l'expansió d'aquesta granota arreu del planeta pot ser un factor important en la difusió de la quitridiomicosi, una malaltia provocada per un fong que ja ha extingit diverses espècies d'amfibis a Amèrica i a Austràlia, i que els últims anys ha començat a aparèixer també a Catalunya. Segons el director científic del CRARC, Albert Martínez Silvestre, s'ha pogut demostrar que diversos amfibis que s'han trobat morts des del 2017 tenien aquest fong o altres virus que també estan en expansió. Salamandres, tritons o granotes són alguns d'aquests animals. Fins ara a Catalunya són pocs individus però en alguns països de l'oest d'Europa un altre fong anomenat *salamandrivorans* ja ha acabat amb poblacions senceres de salamandres. Tots aquests fongs i virus tenen en comú un mateix origen: la comercialització d'espècies. "Cada cop ens trobem amb més animals abandonats. Cada vegada són més exòtics i més perillosos", explica el president del grup de recerca de l'Escola de la Natura de Parets del Vallès, Daniel Fernández,

que demana a l'administració que endureixi les mesures per poder tenir animals d'aquest tipus a casa. Internet, la facilitat de viatjar i, en definitiva, la globalització estan fent que cada cop sigui més fàcil tenir a Catalunya animals exòtics que sovint no es tracten amb la cura necessària. A Barcelona es fan cada any dues fires d'aquest tipus d'animals. "La gent compra animals per impuls, com si comprés objectes i no éssers vius", diu Daniel Fernández.

Una cabra salvatge /
TONI LLOBET

Animalisme mal entès

Una de les idees que els experts voen erradicar és la de l'animalisme mal entès, la idea equivocada i romàntica que quan ja no es vol un animal, el millor és alliberar-lo a la natura. Així és com s'ha escampat la tortuga de Florida o tortuga de les orelles vermelles. Entre el 1989 i el 1997, més de 52 milions d'exemplars d'aquesta espècie de tortuga van ser importats des d'Amèrica cap a Europa. A Catalunya se'n van arribar a comercialitzar 250.000 per any, segons dades de la Generalitat. Moltes d'aquestes tortugues van ser alliberades a la natura quan els seus compradors ja no les volien, i des del 1997 està considerada una espècie invasora, capaç de depredar amfibis autòctons. La recomanació de tots els experts és clara: cal pensar-s'ho bé abans de comprar-se un animal i, en el cas que ja no

Una de les idees que els experts voen erradicar és la de l'animalisme mal entès, la idea equivocada i romàntica que quan ja no es vol un animal, el millor és alliberar-lo a la natura

De l'ou al mar

Una tortuga que acaba de sortir de l'ou avança cap al mar en una platja del nord de Tel Aviv. És un dels molts exemplars que neixen cada any sota la supervisió del Centre de Rescat de Tortugues Marines d'Israel, una entitat creada l'any 1999 que treballa en la recuperació de tortugues ferides i facilita la seva reproducció.

Foto: Amir Cohen / Reuters

es vulgui tenir més, no s'ha d'alliberar directament a la natura, sinó que s'ha de fer arribar a algun centre on biòlegs i experts puguin decidir què cal fer-ne. Alguna gent ja ho fa. Segons Albert Martínez Silvestre, durant l'estiu arriben al CRARC de Masquefa entre 10 i 15 animals cada setmana.

A hores d'ara ja no es poden importar ni vendre tortugues de Florida però n'arriben d'altres. Tots els experts coincideixen que les mesures legals per evitar aquests problemes no són suficients. Perquè una espècie es pugui considerar invasora i se'n prohibeixi la comercialització fa falta que es pugui provar que ha criat. No n'hi ha prou amb trobar-ne diversos individus escapats o deixats anar pel territori. Segons Albert Martínez Silvestre, una solució lògica seria crear llistes positives, és a dir, crear un catàleg de totes les espècies que sí que es poden comercialitzar i tenir, enlloc de disposar d'un llistat d'espècies prohibides. Això evitaria casos com el que relata el biòleg i especialista en rèptils i amfibis Guillem Pascual, que un dia en una botiga d'animals va trobar una tortuga d'una varietat exòtica i desconeguda que estava legalment en venda sota el pretext que encara no tenia un nom científic assignat. Un altre dels amfibis invasors a Catalunya és l'anomenada granota pintada, que va entrar al país per la serra de l'Albera a principis del segle XX i a hores d'ara està instal·lada també al delta del Llobregat. Segons Guillem Pascual, la seva presència al país té l'origen en un ciutadà francès que va decidir tenir tres parelles de granotes d'aquesta espècie al seu jardí, alguna de les quals es va escapar i va començar a reproduir-se. Diversos estudis apunten que la convivència d'aquesta granota amb altres a Catalunya és força pacífica, que hi ha hagut una segregació d'espais entre unes espècies i altres. Més problemàtica podria ser la seva arribada al País Valencià, on sí que hi viu una tortuga amb la qual pot entrar en més forta competència.

La devastadora granota toro

Un altre dels casos populars dels últims anys és el de la granota toro, de la qual també està prohibida ja la tinença i comercialització després que l'estiu del 2018 se'n trobessin alguns capgrossos al delta de l'Ebre. La granota toro és un animal que pot fer més d'un quilo de pes. És un gran depredador i està considerat un dels amfibis amb més capacitat d'alterar un ecosistema. No es coneix

exactament la manera com ha arribat a Catalunya, però com en el cas anterior s'ha de deure o bé a algú que en tenia una a casa com a animal domèstic i la va deixar anar o a algun individu que s'hagués pogut escapar de les granges en què es criaven fa algunes dècades. Fins ara les granotes toro capturades i analitzades s'han trobat sanes, sense fongs ni virus. A vegades, però, els animals exòtics arriben de manera fortuïta. Daniel Fernández va rebre una trucada per saber si el seu centre podia fer-se càrrec d'una perillosa serp escopidora, una cobra que pot arribar a deixar-te cec si t'escup el verí. Uns estibadors havien trobat l'animal a Algesires, amagat entre dos contenidors del port. Segurament provenia de l'Àfrica Central, on s'havia ficat dins d'un contenidor que l'havia transportat amb vaixell fins a Andalusia.

Malgrat que les malalties són el problema més nou i potser el més agressiu que afecta les poblacions d'amfibis i rèptils a Catalunya, segons Guillem Pascual hi ha un motiu de pes que explica molt més la seva tendència a l'extinció dels últims anys: la destrucció o la modificació del seu hàbitat natural. Segons un estudi fet per diversos experts de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura, el canvi climàtic i la intervenció humana en els seus hàbitats naturals contribueix fins a set vegades més que les malalties a l'extinció d'aquests animals.

Unsplash / @heracles1903

Tres anys entre grans felins

CRISTINA TORRA

Article publicat el febrer del 2020

El fotògraf de natura Andoni Canela publica el llibre 'Panteras' per conscienciar sobre la fràgil situació d'aquests animals

“Una tarda de tardor a la Patagònia, mentre caminava entre muntanyes al costat del meu fill Unai, va néixer la idea del projecte. Va ser just després que veiéssim com un puma desapareixia a l'horitzó. Amb aquesta visió i el vent fred a la cara vaig començar a donar voltes a una idea: sortir a la recerca de tots els grans felins del planeta”. D'això ja fa 4 anys i mig i ara aquest projecte s'ha fet realitat en forma d'un llibre que comença amb aquest relat. És l'obra *Panteras* del fotògraf de natura Andoni Canela, que també ha comptat amb la particular visió del seu fill Unai, de 16 anys.

Un leopard abeurant-se /
ANDONI CANELA

El llibre, de gran format i amb més de 250 pàgines, tracta sobre els grans felins i la seva lluita per la supervivència. Concretament s'ha centrat en vuit. "Vaig triar els cinc del gènere *Panthera* : el jaguar, el lleopard, el tigre, el lleó i la pantera de les neus. Dos fèlids de mida gran -el puma i el guepard- i el felí més gran de la península Ibèrica, el linx ibèric", diu. Recorda que era un gran repte perquè "fotografiar aquests gats salvatges no és gens fàcil" i per això es va fixar entre 3 i 4 anys de dedicació total per completar el projecte. Un projecte amb el qual pare i fill han fet un total de 15 viatges que els han portat a recórrer alguns dels indrets amb més biodiversitat del planeta, com la Patagònia (Xile), el Masai Mara (Kènia), el Serengeti (Tanzània), l'Himàlaia (Índia), el Pantanal (Brasil) i el Kalahari (Botswana i Namíbia).

De figura esvelta i pelatge cridaner, els felins són elegants en els moviments, tenen una agilitat extraordinària i són grans depredadors. A part de la seva indiscutible bellesa, "ocupen el lloc més alt de la cadena tròfica i són indispensables per als ecosistemes on viuen", explica Canela, que també diu que "la seva presència és signe de biodiversitat saludable". Per això un dels objectius de fer un llibre era posar sobre la taula la greu situació en què es troben i la gran importància que tenen per al medi ambient.

Un puma rugint /
ANDONI CANELA

De figura esvelta i pelatge cridaner, els felins són elegants en els moviments, tenen una agilitat extraordinària i són grans depredadors

“La destrucció dels hàbitats on viuen és imparable. Als llocs on no hi ha reserves protegides gairebé no hi ha felins, ja que necessiten un hàbitat molt ben conservat per sobreviure”, detalla. Les principals amenaces per a la destrucció de l’hàbitat són el canvi climàtic, que provoca incendis descontrolats com els de l’Amazònia, però també la pressió humana per guanyar terrenys de cultiu.

Els perills de la caça furtiva

La caça furtiva també és una greu amenaça. “Es fa a nivell local, però les pells s’exporten al Primer Món. Els compradors són europeus, asiàtics i nord-americans que paguen uns quants milers de dòlars, mentre que els caçadors il·legals, ja sigui pel seu compte o a través d’alguna màfia organitzada, maten els felins a trets o amb trampes per pocs diners que fan servir per mantenir les seves famílies. El preu es multiplica fins que les pells arriben al menjador d’alguna casa luxosa”, explica Canela al seu Instagram. El fotògraf també assenyala la caça per venjança com una greu amenaça per als felins. “Si un lleó o un tigre ha matat les ovelles d’un pastor, el pastor com a venjança busca un altre exemplar i el mata”, explica Canela com a pràctica comuna a gairebé tots els llocs que ha visitat.

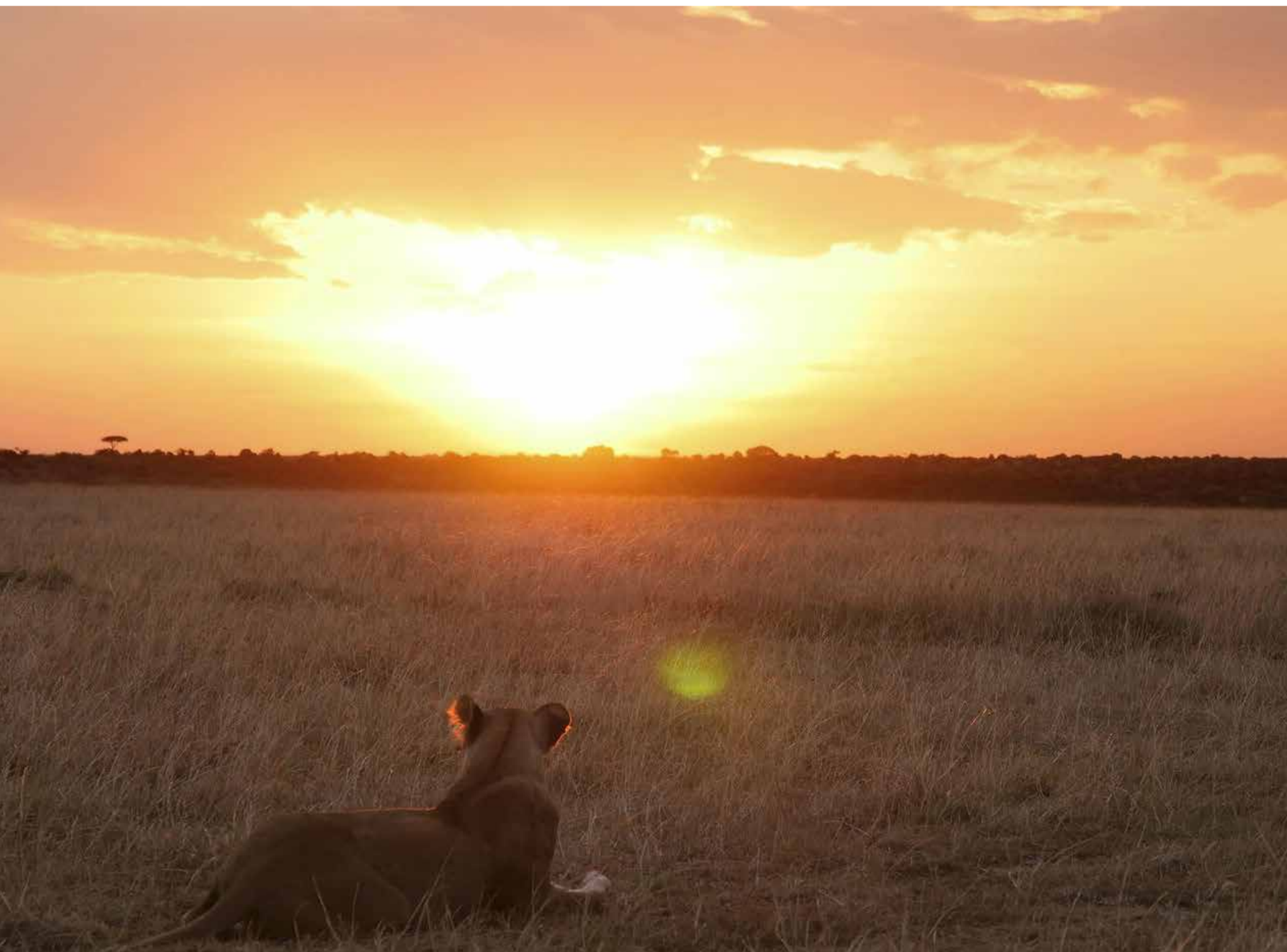
Un jaguar en una de les fotos d’Andoni Canela per al projecte / ANDONI CANELA

Tot i que les xifres de desaparició de felins són alarmants, el fotògraf sap que “la població en general no està prou conscienciada amb la problemàtica”. “En el tema de medi ambient la gent comença a estar informada i sensible amb el canvi climàtic, però no està gens al cas de les problemàtiques que suposen la desforestació i la pèrdua d’hàbitat per a les espècies animals. Tots hem de protegir els nostres felins”, diu.

Com a fotògraf de natura amb més de 30 anys d’experiència i acostumat a estar envoltat de diferents ecosistemes durant dies, Andoni Canela sí que és molt conscient d’aquesta problemàtica. Al llarg de la seva trajectòria, en què ha fet fotos per a *National Geographic*, *The Sunday Times* i *El País*, ha viatjat per tot el món fotografiant selves, deserts i glaceres sempre amb la fauna com a protagonista.

Un felí en una posta de sol
/ ANDONI CANELA

L'aportació de l'Unai

Aquest cop no ha sigut diferent, però en lloc d'anar-hi sol ho ha fet amb el seu fill Unai. "A l'inici del projecte era un nen de 12 anys, però l'ha acabat sent un adolescent de 16 anys gairebé més alt que jo", explica. "Quan em vaig plantejar emportar-me'l, vaig pensar que seria molt complicat que pogués seguir amb els estudis, però ell estava molt motivat i ha complert les seves responsabilitats escolars", explica. A més, l'Unai va aprofitar el viatge per aprendre sobre els felins. "Els dos primers anys va començar a dibuixar i a prendre notes sobre el que descobria", explica el seu pare. El resultat van ser uns quaderns, bona part dels quals han acabat formant part del llibre. "Va ser una cosa molt seva, però que crec que dona un plus al treball final", diu Canela. Els dos últims anys l'Unai també s'ha animat més a agafar la càmera i algunes de les imatges que ha gravat serviran per a la part final del projecte: un documental que està previst que s'estreni aquesta tardor. No serà la primera vegada que el fotògraf i el seu fill es llancen a l'aventura audiovisual. *El viatge de l'Unai* és un documental fruit d'un viatge en família a la recerca de les espècies més emblemàtiques de cada continent.

Pel que fa a la relació pare-fill, Canela reconeix que hi ha hagut "moments de tot". "Ens ha enganxat en plena adolescència i, com és normal, hem discutit, però també hem viscut moments molt emocionants i de tranquil·litat -explica el fotògraf-. Vam tenir la sort de passar uns dies a prop d'una família de linxs. Va ser un dels moments més especials, emocionants i bonics d'aquests tres anys de *Panteras*".

Quina és la situació de cada felí?

Jaguar: Viuen entre el sud dels Estats Units i el nord de l'Argentina, en queden entre 14.000 i 16.000 exemplars i estan classificats com a gairebé amenaçats. La desforestació, els conflictes amb els humans pel bestiar i el comerç de pells són les seves principals amenaces.

Lleó: En queden uns 20.000 i estan classificats com a vulnerables. En tres dècades la seva població s'ha reduït a la meitat. N'hi ha principalment a l'est i al sud de l'Àfrica. Entre les seves amenaces hi ha la pèrdua d'hàbitat, el comerç il·legal, els enverinaments i la caça de trofeus.

Tigre: Viuen principalment a l'Índia, es calcula que només en queden 4.000 i estan en perill d'extinció. Les seves amenaces principals són la destrucció de l'hàbitat i el tràfic de pells o parts del seu cos com a remeis de la medicina tradicional asiàtica.

Puma: Ocupen tot el continent americà, des del Canadà fins a la Patagònia. Es calcula que uns 20.000 viuen al nord del continent, però no hi ha dades fiables del sud. La seva amenaça més gran és la mort com a represàlia per atacs al bestiar.

Guepard: Viuen sobretot a l'est i al sud de l'Àfrica, però en queden menys de 7.000 en llibertat. Durant l'últim segle s'han extingit en més de 30 països i al nord de l'Àfrica i a l'Àsia estan en perill crític d'extinció. Els atropellaments i el tràfic il·legal són les seves principals amenaces.

Lleopard: A l'est i al sud de l'Àfrica es calcula que n'hi ha mig milió d'exemplars, però la subespècie asiàtica està, en molts llocs del sud-est asiàtic, en perill d'extinció. La destrucció de l'hàbitat, la caça i el tràfic il·legal de pells, ossos o dents que s'utilitzen com a remeis tradicionals o rituals màgics contribueixen a la seva extinció.

Pantera de les neus: Viuen a les muntanyes de l'Àsia central, principalment a l'Himàlaia i a la serralada tibetana, són una espècie vulnerable i s'estima que n'hi ha entre 6.000 i 8.000 en estat salvatge. Estan amenaçades per la pèrdua de l'hàbitat, la caça com a represàlia per atacs al bestiar i pel tràfic il·legal de pells, ossos i altres parts del cos que s'utilitzen com a remeis tradicionals a l'Àsia.

Linx ibèric: Va ser el felí més amenaçat del món i ho continua sent, però ha passat dels 100 als 600 exemplars en els últims anys. Se'n troben sobretot a Andalusia i en nuclis aïllats d'Extremadura, Castella-la Manxa i Portugal. La reducció dels conills, les trampes, els atropellaments, la caça furtiva i la destrucció de l'hàbitat els afecta negativament.

També et pot interessar

L'ARA Mirades, el pòster central de l'ARA, signat per fotògrafs internacionals i fotògrafs del diari:

[Visita l'ARA Mirades](#)

L'ARA Mirades és una aposta per la fotografia de qualitat seleccionada cada dia per la secció de fotografia del diari.

ara.cat

